

FEJEZETEK A FEGYVERZETI SZOLGÁLAT ÉS JOGELŐDEI TÖRTÉNETÉBŐL

IV. rész

Absztrakt

Az elmúlt években sokat foglalkoztam a fegyver- és lőszerbiztosítás történetével. Hosszas levéltári kutatásokkal összeállítottam egy jelentős anyagot (több mint 300 oldal). Sajnos ez egyelőre nem került kiadásra könyv formájában. Így, élve a Katonai Logisztika adta lehetőséggel, néhány érdekesebb részletet közlésekre. Az általam végzett kutatás felöleli a fegyver- és lőszerbiztosítás teljes hazai történetét. A Katonai Logisztikában csak az 1945 utáni történések néhány érdekesebb fejezetét közlöm. Jelen írás az előző számban megjelent cikk folytatása.

Kulcsszavak: fegyver- és lőszerbiztosítás, fegyverzeti szolgálat, ellátás, hadseregszervezés.

4. A minőségi fejlesztés évei, 1959 – 1984

Az MSZMP VII. kongresszusa határozatot hozott (1959-ben) a hadsereg minőségi fejlesztésére, amelynek értelmében olyan korszerű eszközökkel kell ellátni a hadsereget, hogy a Varsói Szerződés kötelezettségeiből fakadó feladatainak eleget tudjon tenni. Ürügként a kubai válság és a Berlin körüli feszültségek szolgálták. A határozat értelmében a hadsereg létszáma 100 000 fő fölé emelkedett.¹

A szárazföldi csapatoknál megkezdődött a lövész magasabbegységek gépkocsizó lövész magasabb egységekké történő átszervezése. Megkezdődött a csapatok általános mobilizálása, amit a fegyverzeti felszerelés korszerűsítésében is fegyelembe kellett venni. A lehetőségekhez képest a rendelkezésre álló egyéni fegyverekből a kisebb méretűeket kellett biztosítani, előtérbe került, hogy puskák helyett géppisztolyokat vagy karabélyokat kell rendszeresíteni. Ez a tűzerő növekedését is maga után vonta, tovább növekedett a sorozatlövő fegyverek százaléka az egyes lövész rendszerű fegyverekhez viszonyítva. Pl. 1957–58-ban a gépkocsizó lövész hadosztály egyéni fegyverzetének 48%-a sorozatlövő fegyver volt.

Mindenek előtt végre kellett hajtani a honi légvédelemi csapatok újjászervezését és korszerű légvédelmi eszközökkel történő ellátását, hogy képesek legyenek az ország légtérének biztosítására. E feladatot a forradalom után a szovjet légvédelmi erők látták el.

---

¹ Hegedűs Róbert: A Varsói Szerződés kollektív biztonsági rendszerétől az önálló, nemzeti honvédelmi koncepcióig. Hadtudományi Értekezések, 1993. HVK Hadműveleti Főcsoportfőnökség Tudományos munkaszervezési Osztály, Budapest, 1993.

Fontos feladat volt a korszerű páncél elhárító fegyverzet, lövészfegyverek, valamint a fegyverzeti eszközök hatékonyságát biztosító felderítő, mérő és más műszerek, rádiótechnikai eszközök beszerzése és rendszerbeállítása.

1957–1960 között az alábbi típusú korszerű fegyverzeti eszközök kerültek a Magyar Néphadseregben rendszeresítve:

- 7,62 mm-es AK-47-es géppisztoly, fatusás. Az MN-ben, 1960-ban rendszeresítették. A fegyver kevés mennyiségben a Szovjetunióból érkezett, 1960-tól szovjet dokumentáció alapján az MN részére a hazai ipar gyártotta.

- 7,62 mm-es Szimonov öntöltő karabély (SzKSz). Szovjet importból került az MN készletébe. Az MN-ben 1960-ban került rendszeresítésre.

- RPG-2 kézi páncél elhárító gránátvető az MN-ben, 1960-ban került rendszeresítésre. Szovjet eredetű fegyver, az MN részére Romániából lett beszerezve.

- 85 mm-es páncéltörő ágyú (D-44) szovjet eredetű fegyver. Az MN részére Lengyelországból került beszerzésre és 1960-ban rendszeresítve.

- 14,5 mm-es ZU-2 ikercsövű légvédelmi géppuska, szovjet eredetű fegyver. 1960-ban Romániából került beszerzésre és rendszeresítve az MN-ben.

- 57 mm-es Sz-60-as légvédelmi gépágyú. A gépágyú szovjet eredetű, az MN szükségletét – szovjet dokumentáció alapján – a magyar ipar gyártotta. Az MN-ben 1960-ban rendszeresítették.

- 100 mm-es KSZ-19 légvédelmi ágyú, szovjet eredetű az MN-ben, 1959-ben került rendszeresítésre, a szükségletet a Szovjetunióból szerezték be.

- az MN honi légvédelmi csapatainak rakétatechnikai fejlesztésére 1959-ben egy közepes hatótávolságú SzA-75 (DVINA) légvédelmi rakéta osztály technikai rendszere került beszerzésre a Szovjetunióból.

- SZON/9 típusú tűzvezető rádiólokátorok, a SZON-4 típusú lokátorok helyett, a légvédelmi tüzér ütegeknél 1958-ban lettek rendszeresítve. A lokátorok – szovjet licenc alapján – hazai gyártásból lettek biztosítva.

- P-10-es, P-15-ös és P-30-as típusú rádiólokátorok 1959-ben lettek rendszeresítve, szovjet beszerzésből.

- PUAZO-6-19 löelemképző szovjet eredetű eszköz, az MN-ben 1959-ben lett rendszeresítve a 100 mm-es légvédelmi löveges ütegrendszerben.²

A szervezeti változások megvalósítása érdekében, a fenti eszközök, 1958–1960 között, a következő mennyiségben kerültek beszerzésre:

---

² Baranyi József: i. m.

	Hazai	Import
Géppisztoly (7,62 mm-es AK)	19000	
Légvédelmi géppuska (ZU-2)		14
Páncéltörő ágyú (D-44)		164
Légvédelmi ágyú (SZ-60)	50	
Légvédelmi ágyú (KSz-19)		16
Tűzvezető lokátor (SZON/9)	32	
Felderítő lokátor (P10, P20-H)		11
Lőelemképző (PUAZO-6-19)		2
Légvédelmi rakéta osztály (DVINA)		5

Ez az időszak volt a hadsereg tervezett átfegyverzésének ipari előkészítési üteme. Új dokumentációk kerültek feldolgozásra és honosításra, új technológiai eljárások kerültek kidolgozásra és bevezetésre. Az új, korszerű eszközök egy részéből mintadarabok és kisebb sorozatok gyártása is megkezdődött.

Ebben az időszakban az ország súlyos gazdasági helyzetében intenzív fejlesztésre nem lehetett gondolni, sőt az ötvenes években beszerzett fegyverzeti eszközök egy részét is az ország adósságainak kiegyenlítésére kellett fordítani, mintegy 382 millió rubel értékben. Az eladott főbb fegyverzeti eszközök:

Géppisztoly, pisztoly	150 000 db,
Golyószóró, géppuska	2200 db,
Aknavetők (82, 120 mm)	1600 db,
Páncéltörő ágyú (45, 57, 76 mm)	1120 db,
Tábori ágyú (122, 152 mm)	716 db,
Sorozatvető (M13)	11 db,
Légvédelmi ágyú (37, 85 mm)	1740 db.

A fegyverzethez átadásra került az előírt mennyiségű lőszer és a tüzér és légvédelmi tüzér ütegek műszer készlete is.³

Az 1959-1962-es években rendszerbe kerülő fegyverzeti anyagok hatékonyságuknál és bonyolultságuknál fogva lényegesen különböztek a korábbi,

³ MN – KGY A IV/B – 2.

főleg mechanikus felépítésű eszközöktől. Megjelentek a korszerű földi légvédelmi rakétatechnikai eszközök, lokátorok, infratechnikai eszközök, légvédelmi és tűzér műszerek. Ezekben az években, az eszközök jellegének és alkalmazásának függvényében újszerűen, bővítve jelentek meg az úgynevezett üzemeltetési és hadműveleti feladatok.

A korábbi, zömében mechanikus felépítésű nagy mennyiségű fegyverzeti anyag üzemeltetés előtti előkészítése, javítása kevesebb problémát okozott, mint a kisebb darabszámú, de nagyobb bonyolultságú korszerű eszközök üzemeltetése. A nehézséget főleg az elektromos és elektronikus szerkezetek működésének megértése, szakszerű ellenőrzése, hibakeresése és javítása okozta.⁴

A Fegyverzeti Csoportfőnökség feladatul kapta, hogy a meglévő alárendelt alakulatok bázisán, „M” esetére, a fegyverzeti eszközök biztosítása céljából tábori szervezeteket hozzon létre. E feladatrendszer részeként 1960-ban megalakult a Tábori Fegyverjavító Üzem, Tápíószecsőn. A későbbiekre tábori lőszerraktárak megalakítását tervezték.⁵

A hadseregben továbbra is sok volt a fegyverrel és lőszerrel elkövetett rendkívüli események száma (botrány okozás, pisztoly elvesztés, stb.). A miniszter utasítására a csoportfőnökség fokozta ellenőrzéseit a fegyver és lőszer megőrzése és elszámolása területén. A legtöbb rendellenesség a pisztolyok megőrzése területén fordult elő, ezért a Honvédelmi Miniszter 09/1960. számú parancsában tovább szigorította a pisztolyok tárolásával és megőrzésével kapcsolatos szabályokat. A miniszter a fegyver elvesztések kivizsgálását a katonai ügyészségek hatáskörébe utalta, és 72 órán belül az elvesztés körülményeit a miniszternek írásban kellett jelenteni.⁶

A Fegyverzeti Csoportfőnökség megszervezte az újonnan rendszeresített fegyverzeti eszközök üzemeltetési feltételeit, ilyen feladat volt az anyagismereti utasítások és oktatási anyagok időben történő biztosítása, tanfolyamok szervezése az új eszközök megismertetése céljából. A korszerűsítéssel nagy mennyiségben kerültek rendszerbe különböző típusú lokátortechnikai eszközök, amelyek magukkal vonták a lokátortechnikus tiszti szükséglet emelkedését. A csoportfőnökség a meglévő létszámból az igényeket nem tudta kielégíteni. A Honvédelmi Miniszter 021/1960. számú parancsában (június 22.) intézkedett arra, hogy az Egyesített Tiszti Iskolan, 1960-ban fegyverzeti szakon csak lokátortechnikus tiszteket avassanak, valamint a karhatalmi tiszti ezred fegyverzeti tisztjei átképzésre kerüljenek. Így rövid idő alatt 92 fő lokátortechnikus tiszt került kiképzésre.

Rövid tanfolyamok lettek szervezve a páncéltörő eszközök (RPG-2, 85 mm-es D-44 páncéltörő ágyú) anyagismeretéből. A Honvédelmi Miniszter első helyettesének 029/1960. számú (október 15.) intézkedésére megszervezésre került az MN tiszti és tiszthelyettesi állományának AK rendszerű géppisztollyal történő átképzése.

A Honvédelmi Miniszter 09/1957. számú, április 12-én kelt parancsával az MN-ben bevezetésre került a hivatásos tiszthelyettesi állomány és a képzésük végrehajtására megalakult a K özponti Tiszthelyettes Iskola. 1959 – 1960-tól

---

⁴ Dr. Bencsik István, Fátrai Károly: i. m.

⁵ HL MN – KGY A II/F – 3.

⁶ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

fegyverzeti szaktiszthelyettesek képzése kezdődött a 13. Fegyver Bázisnál, Nádor András százados vezette tanfolyamon, mely a későbbiekben Békéscsabára került a Központi Tiszthelyettes Képző Iskolára és annak Tüzér tanszékén végezték a fegyverzeti tiszthelyettesek képzését.⁷

A Fegyverzeti Csoportfőnökség 1960-ban elkészítette a Honvédelmi Miniszter 041/1960. számú parancsát, a harc kiképzési lőszenormára, amely az újonnan rendszeresített fegyverzeti eszközök lőszenormáit is tartalmazta. 1961. április hónapban kiadásra került a Honvédelmi Miniszter 009/1961. számú parancsa, amely az új eszközök „HR” lőszer normáit tartalmazta.

A Honvédelmi Miniszter 010/1961. számú, április 21.-én kelt parancsában szabályozta a központi raktárakból történő anyagkiadások rendjét. A parancs 4. pontja szerint a fegyverzeti anyagok kiadási ideje február, március, október és november hónapok.⁸

Ny. Sz. Hruscsov 1961. januárjában levélben fordult a szocialista blokk pártvezetőihez: a nemzetközi helyzetre tekintettel a szövetséges hadseregek szervezeti megújítására és fegyverzeti korszerűsítésére tett javaslatot. A részletek megbeszélése érdekében február 15 – 16-án Budapesten tárgyalt A. A. Grecsko marsall, a VSZ EFE főparancsnoka. A szovjet tábornok – a tíz évvel korábbihoz szinte kísértetiesen hasonló érveléssel – az addig 5 évre tervezett haderő-fejlesztési program 2 – 3 év alatti végrehajtását kérte Magyarországtól. A tervezett modernizálási program újabb átszervezéseket, létszámbővítést és döntő részben technikai korszerűsítést követelt: a harckocsik számának növelését, újabb vadászgépek beszerzését, a harcászati, légvédelmi és páncéltörő rakéták rendszeresítését, páncélozott szállító járművek beszerzését, stb.⁹

Március 30-án a magyar honvédelmi miniszter, Czinege Lajos altábornagy a VSZ EFE Főparancsnokság és a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériuma vezetőivel tartott megbeszélésen egyeztetette a Magyar Néphadseregére váró feladatokat. Jegyzőkönyvben rögzítették a felek az EFEF elvárásait: a Magyar Népköztársaság fegyveres erői béke- és háborús létszámát, az EFE kötelékébe kijelölt magyar csapatokat, valamint az ország légvédelmével kapcsolatos legsürgetőbb intézkedéseket. A. A. Grecsko marsall EFE főparancsnok a tárgyalásokon szóban jelezte azt is, hogy a magyar erők mihamarabbi felszerelése érdekében a szovjet fél hajlandó 200 db használt T-34-es harckocsi és egy légvédelmi ezred felállításához szükséges 100 mm-es légvédelmi löveg jelképes áron való átadására.¹⁰

1961. augusztus 3-án, Honvédelmi Miniszter 0021/1961. számú parancsa alapján megalakult az 5. hadsereg törzse, amely döntő jelentőségű volt a hadsereg fejlesztésében.¹¹

---

⁷ HL MN – KGY A II/B – 32.

⁸ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁹ Germuska Pál: i. m. – 78. oldal.

¹⁰ Germuska Pál: i. m. – 79 – 80. oldal.

¹¹ 45 éves a Szárazföldi Parancsnokság. Szárazföldi Haderő. Különszám. Magyar Honvédség Szárazföldi Parancsnokság Kiadvány, 2006

Ugyanezen parancs alapján a Honvédelmi Minisztériumban Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség jött létre. A parancs alapján a Fegyverzeti Csoportfőnökség a HM Tüzérparancsnokság alárendeltségéből az Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség alárendeltségébe került 1961. augusztus 3-tól. Az új főcsoportfőnökség alárendeltségébe került még: a vezérkar anyagtervezési csoportfőnöksége, páncélos és gépjárműtechnikai csoportfőnöksége, a Haditechnikai Intézet és a korábbi anyagnemfelelős fegyvernemi főnökségek (parancsnokságok) anyagi részlegei.

A végrehajtott átszervezés érintette a Fegyverzeti Csoportfőnökség alárendeltjeit is. 1961. augusztus 01. és október 28. között felszámolt a 13. számú Tüzér és fegyver bázis Budapesten és beolvadt a 14. Fegyverbázis Tápiószecső állományába. A 9. számú lőszeraktár Császár területén 1961. szeptember 11. és október 10. között felszámolt, anyagait átcsoportosította Kapolyra, ahol a 6. számú Lőszeraktár terhére újjáalakult és az 5. Hadsereg alárendeltségébe került. A 6. számú Lőszeraktár béke szervezete megszűnt. 1961. október 01. és november 01. között megszűnt a 2. számú Lőszeraktár Devecserben.¹²

A haderőnemi seregtest-parancsnokság létrehozása azt a nézetet alakította ki a katonai felsővezetésben, hogy a Honvédelmi Minisztériumra háruló feladatok jelentősen csökkentek, s ebből következően a jövőben "a HM az MN életének, kiképzésének elvi irányítója" lesz csupán.

Az ebből kiinduló 1961. szeptember 5-én megjelent szervezési intézkedést követően nagyméretű szervezeti változás és létszámcsökkenés következett be a Honvédelmi Minisztériumban. Az intézkedés nyomán többek közt megszűnt a tüzérparancsnokság. Helyette a kiképzési főcsoportfőnökség részeként, tüzér csoportfőnökség létesült anyagi részleg nélkül.¹³

A Honvédelmi Miniszter 035/1961. számú parancsában bejelentette: „A Magyar Néphadsereg anyagi-technikai főcsoportfőnökévé Lakatos Béla vezérőrnagyot miniszterhelyettesi rangban a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány kinevezte.”¹⁴

Az új alárendeltségbe kerüléssel egyidőben a Fegyverzeti Csoportfőnökségen megszűnt az Ellenőrzési részleg. A csapatok fegyverzeti felszerelésének ellenőrzése a megalakult 5. Hadseregparancsnokság Fegyverzeti osztály feladata lett. A főcsoportfőnökség létrehozásával egyidőben a Fegyverzeti Csoportfőnökség alárendeltségéből az ipar által gyártott fegyverzeti anyagok átvételét végző Katonai Üzemi Megbizottak a HTI alárendeltségébe kerültek. Ezzel az intézkedéssel a csoportfőnökség részéről megszűnt a gyártott anyagok minőségének alakulására való közvetlen ráhatás lehetősége. Az esetleges minőségi engedmények, reklamációk intézése bürokratikussá vált.¹⁵

Az 5. Hadsereg Fegyverzeti osztály vezetője Kalina Béla mk. alezredes lett. Helyettese, mozgósítási és ellátási alosztályvezető (osztályvezető helyettes) Hamar

---

¹² HL MN – KGY A II/B – 32/b; HL MN – KGY A II/F – 3.

¹³ Dr. Csabai Károly, dr. Móricz Lajos: i. m.

¹⁴ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

¹⁵ HL MN – KGY A II/B – 32.

József százados volt.

A parancsnokság 1961. szeptember 30-ig átvette a következő csapatokat:

- 4. gépkocsizó lövészadosztály (szervezetében a 305. tüzér javító műhely – Gyöngyös);
- 9. gépkocsizó lövészadosztály (szervezetében a 303. tüzér javító műhely – Kaposvár);
- 11. harckocsi hadosztály (szervezetében a 301. tüzér javító műhely – Várpalota);
- 7. és 8. gépkocsizó lövészadosztályok (nincs feltüntetve tüzér javító műhely);
- hadsereg közvetlen fegyvernemi csapatok.

1961. október 20-i helyzet alapján az 5. Hadsereg főbb fegyverzete a következő volt:

12,7 mm DSK	144 db,
14,5 mm ZU-2	65 db,
RPG-2	648 db,
82 mm aknavető	216 db,
120 mm aknavető	48 db,
57 mm páncéltörő ágyú	138 db,
76 mm páncéltörő ágyú	48 db,
85 mm páncéltörő ágyú	132 db,
122 mm tarack	198 db,
122 mm ágyú	24 db,
152 mm D-1 tarack	36 db,
37 mm légvédelmi gépágyú	144 db,
57 mm légvédelmi gépágyú	100 db,
85 mm légvédelmi ágyú	49 db,
100 mm légvédelmi ágyú	40 db,
E-2 LEK	6 db,

PUAZO-6	196 db,
PUAZO-4	9 db,
SZON-9/A	24 db.

A 9. tábori lőszerraktár 1962 elején került az 5. Hadsereg alárendeltségébe. A raktár parancsnoka Csontos Gergely őrnagy volt.¹⁶

A MN ütőképességének további növelése céljából fel kellett készülni a rakétatechnikai eszközök fogadására és az azzal történő ellátásra. A felkészülés feladatait a Honvédelmi Miniszter 0044/1961. számú, december 22-én kelt parancsában határozta meg. A csoportfőnökség hatáskörébe kerültek az MN-ben már meglévő és a továbbiakban beszerzésre kerülő légvédelmi, tábori tüzérségi, páncéltörő és repülő fedélzeti rakéta eszközök, a normatívákban előírt ellenőrzésekhez szükséges mérőműszerek és hitelesítő eszközökkel együtt, felelőssé téve mindezen eszközökkel történő ellátás és javítás megszervezéséért.¹⁷ A parancs előírása szerint létre kellett hozni a rakétatechnikát javító és tároló központi bázist, amelynek 1963. október 1-től meg kellett kezdeni a javítási munkákat úgy, hogy 1964. január 1-től a javítást már tervszerűen végezze.

A javító üzem a 4. Lőszerraktár területén (Nyírtelek) lett megépítve és a lőszertároló helyiségekből lettek kialakítva a rakéták és a javító anyagok tároló helyiségei. A profil váltás miatt a raktárban tárolt lőszer készleteket át kellett csoportosítani a többi központi lőszerraktárhoz. Ez jelentős feladat volt, a végrehajtása több évig elhúzódott.¹⁸

A bázis a Fegyverzeti Csoportfőnökség közvetlen alárendeltségében alakult meg és működött. A feladat végrehajtására 10 fős műszaki osztály jött létre a csoportfőnökség alárendeltségében. A bázis munkájának megkezdéséig mozgó javító osztályt hoztak létre, amely 1962. május 1-el megkezdte tevékenységét. 1962. március 1-el a Fegyverzeti Csoportfőnökség keretében létrejött a Rakétatechnikai osztály és a Lokátortechnikai osztály.¹⁹

A Honvédelmi Miniszter a 0026/1963. számú, 1963. augusztus 17-én kelt parancsában elrendelte a HM szervezeti módosítását 1963. szeptember 01-i hatállyal. E parancs értelmében: *"1/b. Az Anyagi és technikai Főcsoportfőnökség eddig végzett munkájáért elismerésemet fejezem ki. A további fejlődés követelményeiből kiindulva szervezetét megszüntetem. Az állományába tartozott ... Fegyverzeti Csoportfőnökség önálló szervezettel, közvetlen alárendeltségembe kerül. Új elnevezése.... Fegyverzeti Főnökség."*²⁰

A 0026/1963. számú HM parancs, alapvetően az 1961-ben végrehajtott átalakítás hibáinak beismerése. Ezt egy későbbi elemzés így foglalja össze:

¹⁶ HL MN – KGY A II/C – 1: Az 5. hadsereg története 1961. augusztus 01. – 1980. december 31.

¹⁷ HL MN – KGY A II/B – 32.

¹⁸ HL MN – KGY A II/F – 3.

¹⁹ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

²⁰ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

„A létszámcsökkentésből származó előnyök azonban eltörpültek ama hátrányok mögött, amelyek az átszervezés következtében felszínre jöttek. A minisztérium, miután a fegyvernemi főnökségek majdnem teljesen kikapcsolódtak a HM közvetlen csapatok vezetéséből, alkalmatlanná vált a gyakorlati jellegű főparancsnoksági funkciók ellátására. Az anyagtervezési csoportfőnökség átalárendelésével redukálódtak a vezérkar lehetőségei a tervező munkában és az ország háborúra való felkészítésére irányuló tevékenység koordinálásában.

Az anyagi-technikai főcsoportfőnökség létrehozásában a felmerült problémák ellenére voltak pozitív elemek is, amelyek a kibontakozó tudományos és technikai forradalom hatásának helyes felismerését tükrözték. Sajnálatos, hogy ezeket az akkori vezetés nem volt képes kellően kibontakoztatni. Gátló tényező volt ebben az is, hogy a szövetséges hadseregeknél az idő táj nem volt még hasonló szerv.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka által 1962-ben levezetett „DUNA-62” fedőnevű gyakorlat tapasztalatai rámutattak arra, hogy a minisztérium szervezete nem felel meg a főparancsnoksági feladatoknak. Azt is igazolta ez a gyakorlat, hogy túlzottak voltak a hadseregtörzs létrehozásakor a Honvédelmi Minisztérium különböző szerveinél végrehajtott létszámcsökkentések, s helytelen volt az az intézkedés, hogy a vezérkartól az anyagi-technikai főcsoportfőnökséghez csoportosították át az anyagtervezési csoportfőnökséget. E tapasztalatból adódó szükséges korrekciókra 1963-ban került sor.”²¹

A Fegyverzeti Főnökség feladatait a Honvédelmi Minisztérium szervei határozványa tartalmazta. A főnökség rendeltetése és fő feladatai a következők voltak:

„Rendeltetése: A Honvédelmi Minisztérium csoportfőnökség szintű szerve. A Magyar Néphadsereg rakéta, lokátor, fegyver, műszer és lőszer biztosításának és ezen eszköz és anyagszükségleteinek tervezése. A szakanyagok beszerzésének, rendszerbeállításának és ellátásának, továbbá a velük kapcsolatos harckészültségi, mozgósítási és szakkiképzési feladatok tervezése és irányítása.

Fő feladatai:

- Tervezi, szervezi az MN rakéta, lokátor, fegyver, műszer és lőszer biztosítását, a szakanyagok beszerzését, rendszerbeállítását, igénybevételét, javítását, nyilvántartását.

- Irányítja a Magyar Néphadsereg egészében a fegyverzeti biztosítással kapcsolatos tevékenységet.

- Tervezi, irányítja szakterületén a szakkiképzést.

- Kidolgozza a szakanyagok fejlesztési alapkövetelményeit, ellenőrzi megvalósulásukat.

- Részt vesz az MN felkészítésével és alkalmazásával kapcsolatos tervek kidolgozásában, azok megvalósításának irányításában az MN HKSZ és M követelményeinek, terveinek kidolgozásában és szakvonalán biztosítja azok

---

²¹ Szervezeti változások: i. m. - 57 – 58. oldal.

megvalósulását, a rendszeresítési és műszaki fejlesztési feladatok megvalósulásában, a nemzetközi együttműködés szakterületére vonatkozó témáinak kidolgozásában.

- *Kidolgozza a szakkiképzés követelményeit.*
- *Kidolgozza a rövid és távlati költségvetési terveket.*
- *Megrendeléseket eszközöl és végzi azok pénzügyi bonyolítását.*
- *Ellátja a Magyar Néphadsereg katonai szervezeteit szakanyaggal és ellenőrzi azok rendeltetésszerű igénybevételét.*
- *Kidolgozza és jóváhagyja az igénybevételi, javítási és anyagellátási normatívákat.*
- *Az anyagnem felelősségi hatáskörbe tartozó összetett eszközöknél koordinálja a komplex anyagi-technikai biztosítást.*
- *Ellenőrzi az egész Magyar Honvédségben a fegyverzeti szervezetek és szakszolgálatok tevékenységét.*
- *Szakterületén irányítja és végzi a hadtudományi és műszaki tudományos munkát.*
- *Véleményez minden a szakterületét érintő HKSZ és M készségi, kiképzési, beszámolási, szervezési kérdéseket.*

A Fegyverzeti Főnökség osztályokra tagozódik.

A Fegyverzeti Főnök:

- *A Honvédelmi Miniszternek van alárendelve.*
- *Szolgálati előjárója a Főnökség és az MN hadrendjében, neki alárendelt szervek személyi állományának. Szakmai előjárója a Magyar Néphadsereg fegyverzeti szolgálatai személyi állományának.*
- *Vezeti, irányítja személyesen és helyettesei útján a főnökség szerveit és a szolgálati alárendeltségében lévő szerveket.*
- *A Fegyverzeti Főnökség feladatkörét képező alapvető kérdésekben személyesen dönt és helyettesei, valamint a főnökség szerveinek vezetői útján itányítja a döntés előkészítését és végrehajtását.*
- *Felelős a Fegyverzeti Főnökség feladatainak végrehajtásáért és a szolgálati alárendeltségében lévő szervek irányításáért.*
- *A Honvédelmi Miniszter által meghatározott rendben és kérdésekben MN egészében végzi szakirányítási tevékenységét, szakterületén az MN egészére kötelező rendelkezéseket ad ki. Képviseli az MN-t más minisztériumoknál, valamint a külföldi kapcsolatokban.*

- Irányítja az MN rakéta, lokátor, fegyver, műszer és lőszer biztosításával kapcsolatos tevékenységeket, a szakkiképzést.

- Kidolgozza a fejlesztési alapkövetelményeket, részt vesz a szakterület fejlesztési elgondolása és tervei kidolgozásában, irányítja az abban foglaltak végrehajtását.

- Irányítja a szakanyagok beszerzését, rendszerbe állítását, az ellátást, a szaktechnikai igénybevételt, a javítást, tárolást, nyilvántartást.

*A Magyar Néphadsereg Fegyverzeti Főnöke a főnökség részére előírt feladatokat a különböző területekre szervezett osztályok útján valósítja meg.*²²

A Fegyverzeti Főnökség állománya 1963. októberére alakult ki olyan tagozódásban, hogy az új követelményeknek teljesen megfelelt.

A Fegyverzeti Főnökség a feladatait az alábbi szervezetben oldotta meg:

- Fegyverzeti főnök és törzse (7 fő). MN Fegyverzeti Csoportfőnök Bereczki Imre mk. alez., csf. ált. h. Grényi Imre mk. őrgy., szervezési helyettes Rózsa Lajos őrgy. (1. ov.);

- tervezési-szervezési és mozgósítási (1) osztály: 9 fő;

- fegyver, lőszer, műszer javító és tároló (2) osztály: 10 fő, osztályvezető Gerván József szds., 1964-től Fátrai Károly mk. őrgy;

- rakétatechnika műszaki és javító (3) osztály: 12 fő, osztályvezető Lődi Mihály mk. őrgy.;

- lokátortechnika műszaki és javító (4) osztály: 8 fő, osztályvezető Fehér István mk. szds.;

- pénzügyi (5) osztály: 6 fő, osztályvezető Fazekas József alez.;

- megrendelési (6) alosztály: 5 fő, alosztályvezető Fried Márton szds.;

- nyilvántartási (7) alosztály: 5 fő., alosztályvezető Hubai László őrgy.;

- ügyviteli részleg; 4 fő.

A Fegyverzeti Főnökség összlétszáma 66 fő, ebből 52 tiszt, 14 polgári alkalmazott volt.²³

Visszakerültek a Fegyverzeti Főnökség alárendeltségébe a Katonai Üzemi Megbizottok is, MN Fegyverzeti Anyagátvételi Osztály megnevezéssel. Az osztályt Perlaki Gyula ezredes, majd Krizsó József ezredes vezette.²⁴

Az MN Fegyverzeti Főnökség és az egész MN Fegyverzeti Szolgálat tovább

---

²² HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 63 – 66. oldal.

²³ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

²⁴ HL MN – KGY A II/B – 32.

növekedett feladatainak teljesítésére, a technikai biztosító és ellátó állományt is növelni kellett. 1963. november 1-én szállító üteggént megalakult a későbbi, 107. Önálló Szállító Osztály (Parancsnok: Rostos János őrnagy²⁵), amely a központi rakéta tárolási és szállítási feladatok végrehajtására készült fel. Ez év őszén alakult meg a 147. Mozgó Rakéta Technikai Bázis (MRTB – Parancsnoka: Bekő János őrnagy, Pk. techn. h. – főmérnök: Bencsik István mk. százados²⁶) a főnökség alárendeltségében, Kaposváron. Az MRTB 1966-ban átadásra került az 5. Hadsereg alárendeltségébe.²⁷

Az Országos Légvédelmi Parancsnokságtól 1963-ban az MN Fegyverzeti Főnökség alárendeltségébe került a 27. Lőszerraktár, Feldebrőn. Tároló kapacitása 2600 m², repülő lőszer tárolására szolgált. A bomba és lőszerraktár a légvédelmi parancsnokság alárendeltségében alakult meg 1950-ben Mátyásföldön. 1951. októberében áttelepült Tapolcára, majd 1952. áprilisában Feldebrőre, ahol Honvéd Repülő Bomba és Lőszerraktár néven alakult meg.²⁸

A Fegyverzeti Főnökség 1963. év végén megszervezte és végrehajtotta a csapatokhoz kiadott fegyverzeti felszerelések állapotának ellenőrzését az egész MN-re vonatkozóan. Az ellenőrzés a kiadott rendelkezések betartására vonatkozó feladatok végrehajtására terjedt ki. Az ellenőrzések eredményének értékelésére és a hiányosságok felszámolására kidolgozásra került a Honvédelmi Miniszter 045/1963. számú, december 21-én kelt parancsa. A parancs a következő főbb hiányosságokat említi:

„A 24 órás szolgálatok nem tudnak elszámolni a fegyverzettel. A fegyver szobák lezárása nem biztonságos.

A lőszer, robbanóanyagok tárolásánál nem mindenhol tartják be a biztonsági rendszabályokat.

Az együtt tárolás szabályait nem tartják be.

Több raktárépület állapota, jellege nem teszi lehetővé a biztonságos tárolást, továbbá őrzése és az oda való belépés szabályozása, nyilvántartása nem kielégítő.

A robbanó anyagok, lőszer felhasználása és elszámolása során fennálló lazaságokból hiányok és feleslegek keletkeznek, melyek a rendeltetéstől eltérő felhasználásra adnak lehetőséget.”²⁹

A parancs elrendelő részében a miniszter intézkedett a rendelkezések ismételt feldolgozására, vizsgáztatásra, a megőrzési és tárolási helyzet felmérésére, az ellenőrzések fokozására és szigorítására.

Ezekben az években a hadsereg fejlesztése szorosan kapcsolódott az ország tervezési rendjéhez, az ötéves tervekhez. Ezért célszerű a fejlesztési kérdéseket is így vizsgálni. 1956. után az első jelentősebb fegyverzeti fejlesztés 1961-1965. között

---

²⁵ Dr. Bencsik István nyá. mk. altábornagy közlése.

²⁶ Dr. Bencsik István nyá. mk. altábornagy közlése.

²⁷ HL MN – KGY A II/F – 3.

²⁸ HL MN – KGY A II/F – 4.

²⁹ HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 2. számú melléklet: 139. oldal.

következett be.

A szárazföldi csapatok legjelentősebb technikai fejlesztése 1962-ben, a 001000/MNVK Szerv.Csf-ség 1962. számú intézkedéssel Nagykanizsán felállításra került R-30-as LUNA harcászati rakétakomplexum volt, amely a 13. harckocsi felderítő század fedő megnevezést kapta. 1963-ban megkezdődött a rakétadandár megszervezése, amelyet R-170 típusú hadműveleti-harcászati rakétakomplexummal láttak el.³⁰

A rakétatechnikai eszközök megjelenése magával hozta a fegyverzeti szolgálat hadműveleti feladatainak bővülését is. A korábnál komplexebben vetődött fel a technikai biztosítás problémáinak megoldása. Míg azelőtt a fegyverzeti szolgálat területén a műhelyek és mozgó raktárak működtetése, a lőszerbiztosítása jelentette a fő hadműveleti feladatokat, a rakétatechnikai alegységek megjelenésével a feladatok sokkal szélesebb körűvé és felelősségteljesebbé váltak. Nagyobb jelentőséget kapott a szolgálat tevékenységében a társ szolgálati ágakkal történő együttműködés kérdése.³¹

A rakétatechnika rendszerbeállítása mellett az 1961-1965. közötti időszakban az alábbi korszerűsítések történtek:

- csapatoknál folyamatosan lecserélésre kerültek az egyéni és kollektív lövészfegyverek korszerű sorozatlövő fegyverekre;
- a lövészfegyverek egy részét ellátták aktív rendszerű infrarányzékokkal;
- rendszerbe került a kézi páncélelhárító eszközök két típusa;
- a csöves páncéltörő tüzérségi lövegek egy részét páncéltörő rakéta-technikai eszközökkel váltották fel;
- a csapatlégvédelmi egységek korszerű automatizált ütegrendszerekkel és ikercsövű légvédelmi gépágyúkkal lettek felszerelve;
- a honi légvédelmi tüzérségnél légvédelmi rakétaüteg felszerelés és ikercsövű légvédelmi gépágyúk kerültek rendszeresítésre;
- rendszerbe kerültek a tűzvezető, felderítő és meteorológiai lokátorok, valamint vezetési pontok, tűzvezető és bemérő műszerek, műhelygépkocsik.³²

Az 1962 – 1965 között a következő főbb fegyverzeti eszközök kerültek beszerzésre és rendszerbe állításra:

	Hazai	Import
Pisztoly (PA)	25000	

³⁰ Dr. Ungvár Gyula: A Magyar Honvédség fegyverzeti és technikai eszközrendszereinek fejlesztési és korszerűsítési lehetőségei. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1993.

M. Szabó Miklós: Szupertitkos alakulat. Az MN 1480 hadműveleti-harcászati rakétadandár története (1963 – 1991). Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010.

³¹ Dr. Bencsik István, Fátrai Károly: i. m.

³² HL MN – KGY A II/B – 32/b.

Géppisztoly (AK)	141000	5000
Golyószóró (RPD)	4260	
Légvédelmi gépágyú (ZU-2)		150
Kézi páncéltörő gránátvető (RPG-2, 7)		2735
Légvédelmi gépágyú (SZ-60)	203	
Légvédelmi ágyú (KSz-19)		55
Légvédelmi ágyú (ZSZU-57)		21
Lőelemképző (E-2BD)	54	
Lőelemképző (PUAZO-6-19)		7
Tüzér távmérő (EM-61, DSZ-2M)		190
Tüzér bemérő gépkocsi (GAZ-69TMG)		54
Tűzvezető lokátor (SZON-9/A)	22	
Felderítő lokátor (különféle)		62
Magasságmérő lokátor (különféle)		12
Repülőleszállító (RSZP-7, 75)		4
Tüzér lokátor (különféle)		25
Páncéltörő rakéta üteg (2P26, 2P27)		10
Légvédelmi rakéta osztály (DVINA)		10
Hdm – harc. rakéta indító üteg (8K11)		6
Harc. rakéta indító üteg (LUNA)		8

A beszerzett eszközökhöz biztosításra került a szükséges mennyiségű vezetési pont, tűzvezető műszer, optikai és elektromechanikai kiegészítő eszköz, az előírt szállító, ellenőrző és gyakorló berendezések, valamint a szükséges lőszer és rakéta.³³

A fenti fegyverzeti eszközökre vonatkozó adatok:

- 9 mm-es PA-63 pisztoly 1963-ban került rendszeresítésre. A pisztoly magyar tervezésű és gyártású Walter típusú fegyver.

³³ HL MN – KGY A IV/B – 2.

- 7,62 mm-es AK-47 típusú géppisztoly, válltámaszos. Az MN-ben, 1962-ben rendszeresítették felderítő és harckocsizó katonák részére. A szükséges mennyiség a Szovjetunióból érkezett.

- 7,62 mm-es AKM-63 géppisztoly az MN-ben, 1964-ben lett rendszeresítve. Az MN részére szükséges mennyiséget – szovjet licenc alapján – a magyar ipar gyártotta.

- 7,62 mm-es AMD-65 géppisztoly, rendszeresítve az MN-ben, 1965-ben, de csak 1967-ben kezdődött meg az ellátás. Az AK rendszerű géppisztoly család magyar, módosított változata, magyar gyártmány.

- 7,62 mm-es RPD golyószóró, 1961-ben került rendszeresítésre.

- RPG-7 kézi páncélelhárító gránátvető, szovjet eredetű, az MN-ben, 1964-ben rendszeresített fegyver. Beszerzése 1964 – 1967 között Romániából történt.

- 57 mm-es 43M „N” páncéltörő ágyú. Az eredeti 57 mm-es páncéltörő ágyú lett ellátva APN-3-55 típusú éjszakai irányzékkel. A változat 1964-ben lett az MN-ben rendszeresítve.

- 85 mm-es D44 „N” páncéltörő ágyú. Az eredeti 85 mm-es páncéltörő ágyú lett ellátva APN-3-7 típusú éjszakai irányzékkel, amely a S zovjetunióból került beszerzésre.

- 2K15 páncéltörő rakétarendszer (SMELL), szovjet eredetű 2P26 indítóállvánnyal 1963-ban, 2P27 indítóállvánnyal 1964-ben lett rendszeresítve. Egy üteg 4 indítóállványból állt.

- 2K6 (LUNA) rakétarendszer a Szovjetunióból történő beszerzése 1962-ben kezdődött, az MN szükségletének kielégítése 1967-ben fejeződött be.

- 8K11 Hadműveleti rakétarendszer beszerzése a Szovjetunióból 1963-ban kezdődött és 1964-ben befejeződött.

- 57 mm-es ZSZU-2 önjáró légvédelmi ágyú (Sz-68) szovjet eredetű fegyver. Az MN részére az eszközök a Szovjetunióból érkeztek 1961 – 62-ben.

- DSZ-2M távmérő, szovjet eredetű műszer, az MN-ben, 1962-ben kerül rendszeresítésre.

- EM-61 0,9 méteres tüzér távmérő NDK eredetű, az MN-ben, 1962-ben került rendszeresítve.

- ZDN-1 egy méteres légvédelmi távmérő, az MN-ben, 1960-ban került rendszeresítésre. Szovjet licenc alapján a magyar ipar gyártotta.

- SZCSZ-6M hangmérő állomás, szovjet eredetű eszköz, az MN-ben, 1965-ben került rendszeresítésre.

- GAZ-69 TMG tüzér bemérő gépkocsi 1963-ban rendszeresített, szovjet eredetű berendezés a MN-ben.

- E-2D légvédelmi löelemképző, magyar gyártmány az 57 mm-es Sz-60-as légvédelmi üteg rendszerében lett rendszeresítve 1960-tól.³⁴

Az 5. Hadseregnél 1962 – 63-ban erőteljesen megindult a fegyverzet korszerűsítése. A hadrendben 1963. szeptember 01.-én a következő fegyverzeti szervezetek voltak:

- 300. tüzér fegyverjavító műhely (8. gl. ho.)
- 301. tüzér fegyverjavító műhely (11. hk. ho.)
- 302. tüzér fegyverjavító műhely (15. gl. ho.) – keretszervezet
- 303. tüzér fegyverjavító műhely (9. gl. ho.)
- 304. tüzér fegyverjavító műhely (7. gl. ho.)
- 305. tüzér fegyverjavító műhely (4. gl. ho.)
- 9. tábori lőszerraktár
- 15. tábori fegyverjavító műhely (csak „M”-ben)³⁵

Az 5. Hadsereg főbb technikai eszközei 1964. december 01.-én.

	8. 9. gl. ho	11. hk. ho	7. 4. 15. gl. ho	közv.
T-34	186		187	
T-54, 55	188	313		
UHK	34	17	17	
122 mm tar.	72	18	36	36
122 mm á.				24
152 mm tar.				36
LUNA kilövő állv.	4	2	2	
82 mm av.	120	36	60	
120 mm av.	24	12	36	
57 mm pct. á.	54	27	81	30
76 mm pct. á.	24	12	36	
85 mm pct. á.	36		54	60

³⁴ Baranyi József: i. m. 32 – 54. oldal.

³⁵ HL MN – KGY A II/C – 1. – 9. számú melléklet.

SMEL (üteg)	6			
57 mm lé. á.	36		54	96
57 mm önj. lé. á.		18		
100 mm lé. á.				48
ZU-2 lé. gpu.	36	6	54	12 ³⁶

Változás történt 1965-ben az 5. Hadsereg Fegyverzeti Szolgálat élén. Ungvár Gyula mk. alezredes (majd ezredes, 1983-tól vezérőrnagy, majd nyá. altábornagy, 2013. 02. 28-án elhunyt) került kinevezésre a főnöki beosztásba. Ezzel egyidőben elődje Kalina Béla mk. alez a Lokátor Javító Üzem fedőnevű, lényegében „Rakétajavító-tároló bázis” (MN 6060 Nyírtelek) parancsnokává került kinevezésre.

Ebben az időszakban fegyverzeti eszközökből tartalékképzés a már meglévőkhöz kívül csak az átfegyverzés folyamán bevont, lecserélt eszközökből történt. Az ebben az időszakban elfogadott, a „kell” 10%-ban előírt tartalék lényegében csak lövészfegyverből, golyószóróból és géppuskából lett biztosítva. Tüzérségi lövegekből csak részben lettek az előírt tartalékok megalakítva. Az újonnan beszerzett fegyverzeti eszközökből csak minimális darabszám, úgynevezett javítási tartalék állt rendelkezésre. Lövészlőszerből átlagosan 4,5, tüzérségi és légvédelmi lőszerből átlagosan 5 javadalmazás volt a készlet.

A Fegyverzeti Főnökség nagy figyelmet fordított mindig a költségvetési források gazdaságos felhasználására. A 11. számú lőszerbázison 1963 – 64-ben megkezdődött a kilőtt tüzérségi sárgaréz hüvelyek felújítása, amely lehetővé tette a különböző löszerek átszerelését. 1966-ban megkezdődött a kilőtt tüzérségi vashüvelyek felújítása is.³⁷

Az átfegyverzés folyamán a csapatoknál és a tartalékképzésnél feleslegessé vált fegyverzeti eszközök egy részét, internacionalista szolidaritási kötelességnek eleget téve, segélyként más szocialista országoknak adták át. Az átadott főbb eszközök a következők voltak:

Pisztoly, géppisztoly	3200 db,
Puska, karabély	20200 db,
Golyószóró, géppuska	1920 db,
Aknavető	100 db,
Páncéltörő ágyú	20 db,
Légvédelmi ágyú	50 db,

³⁶ HL MN – KGY A II/C – 1.

³⁷ HL MN – KGY A II/F – 3.

Lövészlőszer	45629 e db,
Kézigránát	350 e db,
Tüzérségi lőszer	163 e db.

A tüzérségi ütegekhez tartozó különféle felszerelések, a tűzvezetéshez szükséges optikai műszerek és az egyéb kiegészítő eszközök, valamint meghatározott mennyiségű tartalék alkatrész készlet szintén átadásra került.³⁸

Az első segély szállítmány 1963-ban Vietnamba került kiküldésre. Térítésmentes katonai segítségnyújtásban részesült a Jemeni Arab Köztársaság 1964-ben és a Guineai Köztársaság 1965-ben.³⁹

A hadsereg készletéből az „*imperializmus ellen aktív harcot folytató*” országoknak, szervezeteknek „*segítségnyújtásként*” átadott hadi eszközök-anyagok összértéke 1964 és 1966 között meghaladta az egy milliárd forintot.⁴⁰

Az 1961-1965. évekre eső Magyar Néphadsereg szintű fegyverzeti biztosítás végrehajtását a Honvédelmi Miniszter a 0066/ 1965. számú, november 25-én kelt parancsában értékelte, amelyben a következőket állapította meg.

"8. A fegyverzeti szolgálat vezető szervei és végrehajtó szervei biztosították a csapatok állandó harckészültségéhez szükséges fegyverzeti anyagokat. A rakétacsapatok mérnök-műszaki szolgálata tovább gyarapította ismereteit a rakéták indításának előkészítésében.

*Nem emelkedett kiemelkedő mértékben a fegyverzeti szolgálat tiszti, tiszthelyettesi állományának harcászati és szakharcászati ismerete. A jelentős javulás ellenére a parancsnokok egy része még mindig kevés gondot fordít a fegyverek karbantartására és megfelelő szinten történő végrehajtására."*⁴¹

Az eddig leírtakból kitűnik, hogy a Magyar Néphadsereg fegyverzeti eszközeinek fejlesztésében nagy jelentőségű volt az 1961 – 1965. közötti 2. ötéves terv. A csapatok döntő többsége el lett látva korszerű lövészfegyverekkel, légvédelmi ütegrendszerekkel, páncéltörő eszközökkel, szárazföldi és légvédelmi rakéta rendszerekkel, többféle korszerű lokátorral és tűzvezető rendszerekkel.

Az MN Fegyverzeti Főnökség a Szervi Határozványban és a 1966 – 1970 évekre szóló fegyverzeti fejlesztési feladatait a Honvédelmi Miniszter 0070. számú Direktívában meghatározottak szerint tervezte és hajtotta végre.⁴²

A következő szervezési ütemben (1966-1970. között) a szárazföldi csapatoknál a tüzérség, illetve a páncélos és gépesített csapatok fegyverzete az átlagosnál nagyobb ütemben fejlődött. Megkezdődött az R-70-es LUNA-M típusú korszerűsített harcászati rakéta komplexumok szervezetbe állítása. 1967 őszén

³⁸ HL MN – KGY A IV/B – 2.

³⁹ HL MN – KGY A II/B – 8.

⁴⁰ A Hazáért. A Magyar Honvédség múltja és jelene. 1848 – 2004. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2006. – 374. oldal.

⁴¹ HL MN – KGY A II/B – 32. – 69. oldal.

⁴² HL MN – KGY A II/B – 32.

felkészült a hadsereg a BM-21 sorozatvető és az SZPG-9 állványos gránátvetők fogadására. Ezzel jelentősen nőtt a tüzérség lőtávolsága, mozgékonyága és tűzereje.

Folytatódott a harckocsizó és gépesített lövészcsapatok korszerű eszközökkel történő átfegyverzése. T-55A harckocsik álltak rendszerbe és megkezdődött a T-34 harckocsik rendszerből való kivonása.

Megkezdődött a hazai fejlesztésű és gyártású felderítő úszó gépkocsi (FUG) és a páncélozott szállító harcjármű (PSZH) rendszerbeállítása. Lényegében ezzel kezdődött meg a gépkocsizó lövészezredek gépesített lövészezredeké váló átszervezése.

A honi légvédelmi csapatoknál megkezdődött a VOZDUH-1P automatizált repülési és vadászirányító rendszer telepítése.⁴³

A fegyverzeti ellátást, annak szerveit, ebben a korban kellő titkolózás borította. Példa erre a következő eset. A MNVK 3. Csf. 0891/1966. számú intézkedésére a 14. Fegyverbázis MN száma 5624-ről 7215-re változott 1966. július 01-től, mivel eltűnt az alakulat fejbélyegzője.⁴⁴

Az 1966. évi szervezéssel a fegyverbázison megalakult a bázis alárendeltségében az MN 7215 Fegyverzeti Kiképző Központ.

Megkezdtek a javító szakemberek felkészítését az 57 mm-es SZ-60-as, a 85 mm-es és 100 mm-es légvédelmi ágyúk javítására. A lövegjavító műhelyben két részleget – táborig és légvédelmi – alakítottak ki. Megindult az alkatrészgyártás, alkatrészjavítás, a főbb felújítási technológiák kidolgozása.

A lövegjavító műhely elkezdte a 82 mm-es és a 120 mm-es aknavető javítását, majd felkészült a 85 mm-es D-44 hadosztály ágyú javítására.

A fegyverek és lövegek javításához hasonlóan a rádiótechnikai eszközök bevizsgálása és javítása is dinamikus fejlődött.

Ebben az időben különböző típusú meteorológiai, tűzvezető, közel- és távolfelderítő, vadászirányító és magasságmérő lokátorok bevizsgálása, bejáratása, a csapatokhoz történő kiadása és visszavétele került végrehajtásra.⁴⁵

Tovább folytatódott az „M” szervezetek kialakítása is, 1966-ban, Izsákon megalakult az 50. Tábori Lőszerraktár, valamint Tápiószecsőn a 72. Tábori Fegyverraktár.⁴⁶

1966-ra a hadsereg szervezete és nagybani tagozódása a következők szerint alakult:

- Honvédelmi Minisztérium (hadászati vezetőszer),

---

⁴³ Dr. Ungvár Gyula: i. m.

⁴⁴ HL MN – KGY A II/F – 5/a.

⁴⁵ HL MN – KGY A II/F – 5/a.

⁴⁶ HL MN – KGY A II/F – 3.

- Szárazföldi hadsereg (HDS Pság, három gl. ho. , egy hk. ho. , HDS közvetlenek),
- hadtest (hdt. Pság. , két gl. ho. , hdt. közvetlenek)
- OLP (pság. , két h. lé. ho. , OLP közvetlenek)
- VK közvetlenek,
- Pol. FCSF-nek alárendelt szervek,
- kiképzési szervek,
- műszaki csapatok,
- vegyvédelmi alakulatok,
- pc.- gk. szervek,
- fegyverzeti szervek (lőszerraktárak),
- hadtápszervek,
- új kiképzési rendszerű műszaki csapatok.⁴⁷

Tovább folytatódott a lőszer felújítása is. 1967-ben mintegy 100000 db lőszer a hagyományos festés, zsírzás helyett, új lakk bevonattal lett ellátva. A következő években az eljárás alkalmazása tovább folytatódott.⁴⁸

Az 1960-as évek elején egyre gyakrabban jelentkezett probléma a tüzérségi lövegek vontatási sebességével. A lövegek – elsősorban a 76 mm ágyú és a 122 mm tarack – kerekeinek konstrukciója nem felelt meg az azokat vontató gépkocsik által elérhető és az akkor már harcászatiilag is megkövetelt sebességnek és fékezhetőségi követelményeknek. A Fegyverzeti Főnökség kezdeményezésére 1967-től a két lövegtípus kerekei folyamatosan le lettek cserélve, megváltoztatták a 122 mm tarack fék rendszerét és pajzsát, biztosítva a gyorsabb vontatás lehetőségét.⁴⁹

1967-ben rendszeresítésre került a hadosztály „optikai és műszerjavító felszerelés”, amely lehetővé tette az optikai műszerek csapatoknál történő javítását. Ezzel együtt megjelentek a rakéta páncéltörő rendszereknél a bevizsgáló gépkocsik, komoly felszereléssel és létszámmal.

Ebben az évben kezdődött meg az ezredeknél a műhelygépkocsik cseréje. A lövészezredekhez rendszeresítésre kerültek az ezüst-cink akkumulátortöltő (ECM) gépkocsik, melyek már az optikai műszerek kisebb javítását is lehetővé tették.⁵⁰

A korszerűsítéssel párhuzamosan kidolgozásra került és 1966. december 19-én életbe lépett (HM 0032/1966. számú parancsa), a "Rakéta- és a

⁴⁷ Szervezeti változások: i. m. – 63 -64. oldal

⁴⁸ HL MN – KGY A II/F – 3.

⁴⁹ HL MN – KGY A II/B – 32.

⁵⁰ HL MN – KGY A IV/A – 2.

lőszerjavadalmazás gyűjtő", amely a Magyar Néphadseregben rendszeresített fegyverzeti eszközök, harcjárművek lőszernormáit tartalmazta.⁵¹

Az Egyesített Tiszti Iskolából, 1967-ben megalakult a Kossuth Lajos Katonai Főiskola és a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola, ahol a fegyverzeti tisztképzés is folyt.⁵²

1968-ban kidolgozásra és kiadásra került a fegyverzeti eszközökhöz járó harckiképzési lőszer normája, amely a Honvédelmi Miniszter 08/1968. számú parancsával lépett életbe.⁵³

Az új fegyverzeti eszközök nagy számban történő rendszeresítése szükségessé tette azok egy részének konzerválását. A harckészültségi követelményeket is figyelembe véve új, korszerű konzerváló módok jelentek meg. A Fegyverzeti Főnökség vezetésével a mechanikus eszközöknél a fóliás, szárazkonzerválós módszer, az elektromos és optikai berendezéseknél a térszigeteléses szárító anyagok (szilikagél) alkalmazása, a lőszerknél, pedig a fémfelület festékekkel és lakkal történő védelme, mint korszerű technológiák kerültek kidolgozásra.

Az eredmények kedvezőek voltak, ezért a hatvanas évek második felétől a csapat fegyverzeti szolgálatok fő feladata volt az "M" készletben lévő zsírral konzervált fegyverzet száraz konzerválásának végrehajtása.⁵⁴

A technikai fejlesztés hatására a fegyverzeti szolgálat szervezeti csapattagokban is fejlődtek, módosultak. Kialakultak a különböző tagozatok javító és lőszerellátó szervezetei. A javítószervezetek szervezeti felépítését a 1. számú melléklet tartalmazza, a lőszerbiztosítás rendszerének részletes leírása pedig a 2. számú mellékletben található.

A Magyar Néphadsereg működőképességének 1956 utáni igazi próbájára 1968-ban került sor, amikor közreműködött Csehszlovákia megszállásában. A témakört dr. Pataki Iván dolgozta fel. Ez a katonai akció sok hasznosítható tapasztalattal szolgál még ma is. Ezek közül a fegyver- és lőszerellátás kérdései szerencsére - mivel fegyverhasználatra nem került sor - nem voltak meghatározóak. Az elemzésből azonban feltétlenül két dolgot meg kell említeni:

- a 8. gépesített hadosztály mozgósításánál nagyon nagy erőfeszítést követelt a lőszerkészlet málházása, *"lőszerből 1000 tonnát kellett azonnal rakodni"*;

- a hadosztály nagy mennyiségű lőszerrel vitt magával. Ez jelentősen leterhelte a szállítóképességet. Megerősítésére az MN Hadtápfőnökség még a mozgósítás időszakában átadott a 69. önálló gépkocsi szállító zászlóaljából 20 tehergépkocsit és 27 gépkocsivezetőt. A hadosztály az 1956-os magyar tapasztalatok alapján felkészült arra is, hogy súlyos, áldozatokkal járó összecsapásokban kell majd részt vennie.

A helyőrségek elfoglalása és megalakítása után - mivel nem volt fegyveres

---

⁵¹ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁵² Szervezeti változások: i. m.

⁵³ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁵⁴ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

ellenállás - a lőszerutánpótlás nem jelentett problémát.⁵⁵

1969. október 1-én változás történt a Fegyverzeti Főnökség élén. Bereczki Imre mk. ezredes kinevezésre került az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka törzsében működött Technikai Testület vezetőjének magyar helyettese beosztásba. Az MN Fegyverzeti Főnökség élére Rózsa Lajos alezredes került.⁵⁶

Az EFE Technikai Testület felállítására a döntés már 1966. májusában megszületett. A testület feladatát a következők szerint határozták meg: „Az EFE Főparancsnok mellett Technikai Testületet hoznak létre. A Technikai Testület vezetője egyidejűleg a Főparancsnok fegyverzeti helyettese. A Technikai Testület javaslatokat dolgoz ki a VSZ tagállamok hadseregei fegyverzeti rendszerére és haditechnikájára, tudományos-kutató és kísérleti-szerkesztési munkálatokra és más kérdésekre vonatkozóan, amelyek összefüggenek a VSZ tagállamok hadseregeinek fegyverzettel és haditechnikával történő ellátásával. Az új mintájú fegyverek és haditechnika bevezetésével kapcsolatos ajánlásait a Főparancsnok, a Honvédelmi Miniszterekkel való egyeztetés alapján, jóváhagyásra a VSZ tagállamok kormányainak adja át. A Technikai Testület munkáját szoros összhangban végzi a KGST Hadiipari Bizottsággal. A Technikai Testületnél időszakonként, évente 2 – 3 alkalommal összehívják a katonai tudományos-technikai tanácsot, amelynek állományába a Miniszterek vagy a Vezérkari (Főtörzs) Főnökök fegyverzeti helyettesei, vagy az általuk külön megbízott személyek tartoznak. E tanács elnöke a Technikai Testület vezetője. A megvizsgált kérdésekre vonatkozó szakvéleményeket a katonai tudományos-technikai tanács jóváhagyásával az EFE Főparancsnokának terjeszti fel.”⁵⁷

A testület felállítására vonatkozó végleges döntés 1968. október végén született meg, a tanács felállítása 1969. nyarán történt.⁵⁸

Az EFE Technikai Testület 1970. március 17-22. között Budapesten ülésezett. Az ülés keretében bemutatásra került a Magyar Honvédségnél alkalmazott, új lőszer korrózióvédő, lakk bevonat. A tanácskozás a módszert, mint követendő irányzatot jelölte meg.⁵⁹

Az 1965 – 1970 időszakban a következő főbb fegyverzeti eszközök kerültek beszerzésre, illetve lettek rendszerbe állítva:

	Hazai	Import
Pisztoly (PA)	70000	
Géppisztoly (AMD)	12000	
Géppuska (KGK)	800	
Géppuska (KGKT, KPVT PSZH-ba)	500	500

⁵⁵ Dr. Pataky Iván: A vonakodó szövetséges. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1996.

⁵⁶ HL MN – KGY A II/B – 32. ; HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁵⁷ Germuska Pál: i. m. – 111. oldal.

⁵⁸ Germuska Pál: i. m. – 129 – 130. oldal.

⁵⁹ HL MN – KGY A II/F – 3.

Állványos páncéltörő gránátvető	117
Légvédelmi gépágyú (Silka)	22
Sorozatvető (BM-21)	32
Felderítő lokátor (különféle)	48
Magasságmérő lokátor (különféle)	6
Repülőleszállító (RSzP-7T)	3
Tüzér lokátor (ARMSZ)	3
Rávezető rendszer (VOZDUH)	31
Harcászati rakéta üteg (LUNA-M)	9.

A beszerzett eszközökhöz biztosításra kerültek az alkalmazáshoz szükséges segédeszközök és berendezések, valamint az előírt mennyiségű lőszer és rakéta.

Tartalékképzés terén az előző időszakhoz viszonyítva, emelve lett a csapatok mozgó készlete, rendelkeztek már az első hadművelet megvívásához szükséges anyagi készletekkel. Az újonnan beszerzett eszközökhöz továbbra is csak minimális tartalék volt biztosítva. Lövészlőszerből átlagosan 4,2 , tüzérségi lőszerből 5,7 , légvédelmi lőszerből 8,5 , RPT lőszerből 6,25 javadalmazás volt a készlet.⁶⁰

A fenti eszközökre vonatkozó adatok:

- 7,62 mm-es korszerűsített 43M KGK géppuska, rendszeresítve az MN-ben, 1967-ben. A KGK géppuska, az SzG géppuska korszerűsített magyar változata, magyar tervek alapján készült. A géppuska 1968-tól KGKT jelzéssel rendszeresítésre került a magyar gyártmányú Páncélozott Szállító Harcjárműbe (PSZH).

- 14,5 mm-es KPVT géppuska a PSZH⁶¹-ba beépített fegyverként lett rendszeresítve 1968-ban. A géppuskák egy része a S zovjetunióból, egy része Romániából került beszerzésre.

- SzPG-9D állványos páncélelhárító gránátvető szovjet eredetű, az MN-ben, 1966-ban rendszeresítették. Beszerzése Bulgáriából történt.

- 122 mm-es 38/68M tarack (M-30), a 122 mm-es 48M tarack módosított, átalakított változata. Átalakítását, magyar tervek alapján a magyar ipar végezte. 1968-ban rendszeresítették.

- BM-21 sorozatvető⁶² szovjet eredetű tüzérségi fegyver, az MN-ben, 1969-ben rendszeresítették. A Szovjetunióból került beszerzésre.

⁶⁰ HL MN – KGY A IV/B – 2.

⁶¹ A PSZH-ból 2848 készült. Felhasználása: Magyar Néphadsereg, Határőrség, Rendőrség: 1337 db; NDK 1368 db; Irak 150 db. – A Hazáért: i. m. – 381. oldal.

- 9K52 (LUNA-M) harcászati rakétarendszer a S zovjetunióból került beszerzésre. Rendszeresítése 1966-ban kezdődött és 1967-ben fejeződött be.

- 23 mm-es ZSZU-4 önjáró légvédelmi gépágyú (Silka) a S zovjetunióból érkezett, rendszeresítése 1969-ben történt.

- VP-1P VOZDUH vadász rávezető rendszer 1967-ben lett rendszeresítve.⁶³

A felszabadult, feleslegessé vált főbb fegyverzeti eszközökből az előző időszaknak megfelelően, segélyként a következőket adták át:

Pisztoly, géppisztoly	46300 db,
Puska, karabély	72400 db,
Golyószóró, géppuska	5440 db,
Légvédelmi géppuska	100 db,
Aknavető	60 db,
Páncéltörő ágyú	78 db,
Légvédelmi ágyú	136 db,
Tűzvezető lokátor	8 db,
Légvédelmi löelemképző	8 db,
Lövészlőszer	151422 e db,
Kézigránát	1255 e db,
Tüzérségi lőszer	619 e db.

A tüzérségi ütegek tűzvezetéséhez szükséges eszközök és berendezések, az eszközökhöz tartozó különféle felszerelések, meghatározott mennyiségű tartalék alkatrész készlet szintén átadásra került.⁶⁴

A segélyezés ebben az időszakban a következő országokba irányult:

- Guineai Köztársaság 1966 és 1969;

- Egyiptomi Arab Köztársaság 1967;

- Szíriai Arab Köztársaság 1967;

---

⁶² Óriási tűzgyorsaságánál fogva egy sorozatvető üteg hat harci gépe 20 másodperc alatt több mint másfél tonna robbanóanyagot és acélrepeszek tízezreit juttatta az ellenség célterületére. – Kovács Vilmos: A honvédtüzérség technikai fejlődése 1848 – 2008. Hazánk dicsőségére. 160 éves a Magyar Honvédség. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2008. – 407, oldal.

⁶³ Baranyi József: i. m.

⁶⁴ HL MN – KGY A IV/B – 2.

- Laoszi Néppárt 1966 és 1969;
- Zöld-foki szigetek 1967.

Egyes országok (Irak) hadseregük számára térítés ellenében szereztek be a Magyarország által szállított eszközöket.⁶⁵

Az 5. Hadseregnél az 1966 – 1970 közötti időszakban a következő változások történtek. A páncélos és gépjármű állományban az alapvető változást a Felderítő Úszó Gépkocsik (FUG) tömeges rendszerbeállítása, terepjáró teher- és vontató gépkocsikkal való ellátás jelentette. A 22. gl. ezrednél megkezdődött a PSZH-k rendszerbeállításával kapcsolatos kísérleti kiképzés. A Cs-130 lövegvontatók ZIL-157, a páncéltörő tüzérségnél a ZISZ vontatók CS-344/D típusokkal kerültek leváltása.

A tüzérség minőségi és mennyiségi fejlődését jelentette a „LUNA” indítóállványok „LUNA-M” típusra való kicserélése (13. hk. f. z) és számuk, zászlóaljanként 2-ről, 3-ra való növelése. Ezzel a seregtest rakéta csapatai összesen 6 db har cászati-hadműveleti és 12 db harcászati rakéta indítóállvánnyal rendelkeztek, amely lehetővé tette egyidejűleg 18 rakéta indítását minimális 70 KT, maximális 480 KT hatóerővel, 170, illetve 70 km lőtávolsággal. A tüzérség további korszerűsítését eredményezte a BM-21 típusú sorozatvetők rendszeresítése, a gépesített lövész ezredeknél 6 – 6 löveges 57 mm-es páncéltörő tüzér ütegek felállítása, az SZPG-9 gránátvetők rendszerbeállítása. Megkezdődött a gyalogsági fegyverek (géppisztoly, pisztoly) cseréje.

A csapatlégvédelem minőségét növelte a harckocsi ezredeknél a ZSZU-57-2, illetve a ZSZU-23-4 típusú eszközökkel felszerelt légvédelmi tüzér ütegek felállítása.

Az 5. Hadsereg anyagi-technikai eszközei mennyisége 1967. január 1.-én a következő volt:⁶⁶

	B	M
Géppuska	168	300
RPG-7	852	1519
57 mm pct. á.	73	144
76 mm pct. á.	-	58
85 mm pct. á.	66	132
2P-27 pct. rakéta	40	40
82 mm aknavető	115	348
120 mm aknavető	51	177

⁶⁵ HL MN – KGY A II/B – 8.

⁶⁶ HL MN – KGY A II/C – 1..

122 mm tarack	132	204
152 mm tarack	27	36
122 mm ágyú	18	24
2P-16 indító állvány	8	8
9T-113 indító állvány	3	3
8U-218 indító állvány	6	6
ZU-2 lé. gépágyú	42	98
57 mm Sz-60 lé. á.	114	186
ZSZU-57-2 önj. lé. á	16	16
Lokátorok	51	75

Az 1971 – 1975 negyedik ötéves terv időszakában a Fegyverzeti Főnökség folytatta az előírt feladatait és a hadsereg korszerű fegyverzeti eszközökkel való ellátását. Az ötéves terv fejlesztési követelményeit a H onvédelmi Miniszter 00075/1971. számú Direktívája határozta meg.⁶⁷

A tervidőszakban (1971-1975) a szárazföldi csapatoknál folytatódott az előző tervidőszakban megkezdett eszközök - BM-21, T-55A, PSZH, SZPG-9 - további beszerzése és a csapatok ezekkel való ellátása.

Megkezdődött az R-170-es rendszert váltó R-300-as típusú hadműveleti-harcászati rakétakomplexum rendszerbeállítása, amely hatótávolságában, találati pontosságában és az irányító rendszer korszerűségében múlta felül az R-170-es rendszert.

A második generációs félautomata vezérlésű MAJUTUKA-P típusú önjáró páncéltörő rakétarendszer beszerzésével megkezdődött a kézi irányítású SMEL típusú eszközök kivonása. Ez 2-ről 3 km-re növelte a pánc élelhárítás hatásos lőtávolságát és hatékonyságát.

Ekkor kezdődött meg a 152 mm-es D-20 ágyútarackok rendszerbeállítása és a 122 mm-es ágyúk kivonása.⁶⁸

A lőszer felújítási program keretében, 1971-től az első években 50 – 60 ezer, majd 1975-től évenként közel 100 ezer db egyesített tüzérségi lőszer került átszerelésre. Ezenkívül különböző vaklőszerek, vízlövés és gyakorló lőszerek gyártását végezték évi 30 – 40 millió forint értékben.

A pusztavacsi lőszerbázison 1971 – 76 között megépült egy új, korszerű

⁶⁷ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁶⁸ Dr. Ungvár Gyula: i. m.

központi lőszer laboratórium.⁶⁹

Az új fegyverzeti eszközök üzembenntartása megkövetelte a technikai biztosítási rendszer korszerűsítését, ezért ki kellett dolgozni a hagyományos fegyverzeti eszközökre a "Tervszerű Technikai Biztosítási Rendszer" (TTBR) követelményeit. A feladatrendszer a Fegyverzeti Főnökség az 5. HDS. fegyverzeti szolgálatával együttműködve dolgozta ki és készítette elő a Magyar Néphadseregben történő bevezetését.

Az MN Kiképzési Főcsoportfőnökének 0095/1971. számú kiképzési utasítása rögzítette: *"A technikai kiszolgálással kapcsolatos feladatok az adott fegyvernem fegyverzettechnikai kiképzésének részét képezik, előírt követelmény a fegyverzettechnikai eszközök alegységszintű - szervezett - technikai kiszolgálásának foglalkozásszerű levezettetése és végrehajtása"*.⁷⁰

A fenti előíráshoz kapcsolódva az MN Fegyverzeti Főnök kiadta a 050/1972. számú végrehajtási utasítást, melynek tárgya „A Magyar Néphadsereg fegyverzeti anyagainak új alapokra helyezett technikai biztosítása” volt.

Az utasításhoz mellékelve került kiadásra a "FEGYVERZETI ANYAGOK TERVSZERŰ TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK RENDSZERE" című általános érvényű szolgálati utasítás. Az utasítás az MN Fegyverzeti Főnökség hatáskörébe tartozó anyagok békeidejű technikai biztosítási rendszerét határozta meg - egyes rakétatechnikai berendezések kivételével. A meghatározott szemle fokozatokat 1972. július 1-től 1974. május 1-ig kellett fokozatosan bevezetni.

A technikai biztosítási rendszer bevezetését az 5. HDS FVF intézkedései folytán kidolgozott részletes követelményrendszer, bemutató foglalkozások levezetése biztosította.⁷¹

E feladat kidolgozásában nagy segítséget nyújtott a főnökségnek az 5. Hadsereg Fegyverzeti Szolgálat Főnöke, Ungvár Gyula mk. ezredes (később vezérőrnagy) és az 5. Hadsereg fegyvertechnikai és ellenőrző osztálya. A TTBR bevezetésével a kezelő állomány folyamatos kiszolgálási feladatra lett kötelezve az alegységparancsnok vezetésével.⁷²

A Honvédelmi Miniszter 0015/1972. számú, június 20-án kelt parancsával korszerűsítette a felső katonai szerveket. Az MN Fegyverzeti Főnökség neve **MN Fegyverzeti Szolgálat Főnökség**-re változott.

Az anyagtakarékosság és az anyaggazdálkodás további javítása érdekében a Magyar Néphadsereg Fegyverzeti Szolgálat Főnökség a szervezett létszám meghagyása mellett belső átszervezésre került. A belső átszervezés az anyaggazdálkodás és a vezetés javítása érdekében jött létre. Az új tagozódás a következők szerint alakult:

MN Fegyverzeti Szolgálat Főnök:

Rózsa Lajos ezredes

---

⁶⁹ HL MN – KGY A II/F – 3.

⁷⁰ HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 73 – 74. oldal.

⁷¹ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁷² HL MN – KGY A II/B – 32/b.

MN FVSZF I. helyettese: Dr. Bencsik István mk. alezredes

Gépíró, titkárnő

MN FVSZF-ség törzs:

- koordinációs csoport: 4 fő

- személyügyi csoport: 2 fő

- ügyviteli csoport: 3 fő

Osztályok:

1. Tervezési- és Szervezési osztály: 7 fő

ov: Zádori János alezredes

2. Anyagellátási és gazdálkodási o.: 11 fő

ov: (MN FVSZF h.) Lődi Mihály mk. alezredes

3. Rakétatechnikai osztály 10 fő

ov: Vincze Sándor mk. alezredes

4. Lokátorteknikai osztály: 9 fő

ov: Fehér István mk. alezredes

5. Fegyver- és műszertechnikai o.: 6 fő

ov: Fátrai Károly mk. ezredes

6. Lőszertechnikai osztály: 5 fő

ov: Nagy János mk. alezredes

7. Pénzügyi osztály: 6 fő

ov: Fazekas József ezredes

A MN Fegyverzeti Szolgálat Főnökség létszáma 49 tiszt és 17 polgári alkalmazott, összesen 66 fő volt.⁷³

A Honvédelmi Bizottság 7/230/1972. számú határozata alapján további⁷⁴ költségvetési üzemek alakultak:

- Elektrotechnikai Javító Üzem,

- Híradó Technikai Javító Üzem,

---

⁷³ HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 74 – 75. oldal.

⁷⁴ 1969-től költségvetési üzemként működött az MN Gőzmosoda és a Zrínyi Katonai Kiadó.

- Központi Műszaki Javító Üzem,
- Kikpzési Eszközgyártó Üzem.⁷⁵

Ezen határozat megvalósítása érdekében a Lokátor Javító Üzem szétvált két katonai szervezetre:

1. Önálló gazdálkodást folytató MN Elektrotechnikai Javító Üzem. Igazgató: Kalina Béla mk. ezredes.

2. 12. Fegyverbázis, MN 6060 fedőszámmal, Parancsnok: Novák Zoltán alezredes.⁷⁶

Tovább folytatódott az „M” szervezetek felállítása, így 1973-ban Törökbálinton megalakult a 227. Tábori lőszeraktár.⁷⁷

A központi Tiszthelyettes Iskola megszűnésével egyidőben 1973. nyarán létrejött a központi Fegyverzeti Kiképző Bázis tápiószecsői elhelyezéssel. A Fegyverzeti Hivatásos Tiszthelyettes képző tagozat ideiglenesen Békéscsabán működött, majd 1976. nyarán átköltözött Tápiószecsőre.⁷⁸

Az 1971 – 1975. időszakban beszerzett, illetve rendszerbe állított főbb fegyverzeti eszközök a következők voltak:

	Hazai	Import
Géppisztoly (AMD)	220000	
Géppuska (KGKT, KPVT PSZH-ba)	642	642
Állványos pct. gránátvető (SZPG)		110
Légvédelmi gépágyú (ZU-23-2)		110
Légvédelmi ágyú (Sz-60)	24	
Ágyú-tarack (D-20)		69
Sorozatvető (BM-21)		34
Távmérő (OEM-2)		80
Tüzér lokátor (különféle)		42
Bemérő gépkocsi (UAZ-452T, GAZ-66T)		12
Felderítő lokátor (különféle)		75
Tűzvezető lokátor (RPK)		17

⁷⁵ HL MN – KGY A II/B – 8.

⁷⁶ HL MN – KGY A II/F – 3.

⁷⁷ HL MN – KGY A II/F – 3.

⁷⁸ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

Magasságmérő lokátor (különféle)	20
Repülőleszállító (RSZP-7T)	1
Rávezető rendszer (VOZDUH)	3
Zavaró lokátor állomás (SZPO-8)	2
Csapat légvédelmi rakéta üteg (SZTRELA-1)	7
Csapat légvédelmi rakéta üteg (KUB)	2
Hadműveleti-harcászati rak. ü. (9K72)	6

Továbbá beszerzésre kerültek az eszközök alkalmazásához, üzemeltetéséhez és fenntartásához szükséges berendezések és felszerelések.

A feleslegek segélyként történő átadása, illetve értékesítése az előző időszakok gyakorlatának megfelelően alakult.⁷⁹

Ebben az ötéves tervben az 5. Hadseregnél a következő változások történtek.

A harc- és gépjárművek területén a legjelentősebb változás volt, hogy 1976-ra már 1072 db PSZH került rendszeresítésre és az 1171 harckocsiból 876 db már T-55 típusú volt. A gépesítettség fokát mutatja még a 64 db úszó harckocsi (UHK) és 657 db FUG. A gépjármű típuscserék (5 t. terepjáró szállító és vontató, ZIL-151 típusú lőszerszállító, URAL-375 és D-556 típusú gépkocsik) tovább növelték a mozgékonyt.

A tüzér eszközök – bár az előző időszakhoz viszonyítva kisebb ütemben – tovább korszerűsödtek. Az 5. önálló harckocsi ezred (rakéta dandár) új típusú rakéta eszközökkel került átfegyverzésre, a tüzér ezredeknél megjelentek a D-20-as típusú lövegek, a 8. , 9. gépesített hadosztály gépesített lövészezredeihez 4 – 4 db, a 11. harckocsi hadosztály 15. gépesített lövészezredéhez 6 db MALJUTKA-P páncéltörő eszköz került rendszeresítésre. Megkezdődött a csapatlégvédelem korszerű rakétákra történő átfegyverzése, melynek keretében a hat üteges SZ-60-as lövegekkel felszerelt 7. önálló légvédelmi tüzérezredből 5 üteges kishatótávolságú (KUB) légvédelmi rakétaezred került létrehozásra. A ZU-14,5-2 légvédelmi gépágyúk helyett a gépesített lövészezredeknél megjelentek a SZTRELA-1M légvédelmi rakéta ütegek, a g épesített lövész századoknál a S ZTRELA-2M légvédelmi rakéta eszközök, továbbá az SZ-60-as légvédelmi tüzérezredeknél rendszerbe kerültek az RPK-1N tűzvezető komplexumok.⁸⁰

A megnövekedett technikai jellegű kérdések jobb megoldása érdekében a Fegyverzeti Szolgálat Főnökség szervezetében 1974 végén a következő módosulás történt. A koordináció csoport, vezető főmérnök beosztás terhére (megszüntetésével) MN FVSZF Technikai és Javítási helyettes beosztást szerveztek. Ebbe a

⁷⁹ HL MN – KGY A IV/B – 2.

⁸⁰ HL MN – KGY A II/C – 1. – 85. oldal.

beosztásba, 1974. január 1-el Vincze Sándor mk. alezredes került kinevezésre, a Rakétatechnikai osztályvezető, pedig Kovács Péter mk. alezredes lett.⁸¹

Az 1976 – 1980-as tervidőszakban az MN Fegyverzeti Szolgálat Főnökség folytatta a Magyar Néphadsereg korszerű fegyverzeti eszközökkel történő ellátását. Az MN ötéves fegyverzeti fejlesztési feladatai az 1976-ban kiadott 00080. számú Honvédelmi Miniszteri Direktívában voltak rögzítve.⁸²

Az 1976 – 1980. között a szárazföldi csapatoknál tovább folytatódtak az átfegyverzések. A tüzérség korszerűsítését a 122 mm-es GVOZGYIKA és a 152 mm-es AKÁCIA önjáró tarackok rendszerbeállítására jelentette, amely nagyobb manőverezőképeséget és kezelői védettséget jelentett.

A csapatlégvédelemnél rendszerbe kerültek a K UB légvédelmi rakétakomplexumok, a harckocsi csapatoknál az önjáró SZTRELA-1M légvédelmi rakétarendszerek, a lövész alegységeknél pedig a SZTRELA-2M kézi légvédelmi rakétaeszközök.

Ezen időszak végére vált meghatározóvá a szárazföldi csapatok fegyverzetében az automatizáció, az elektronika és a fegyverzeti rendszerek komplexitása.

Nagy jelentőségű korszerűsítés történt a honi légvédelmi rakéta csapatoknál: NYEVA és VOLHOV típusú légvédelmi rakétakomplexumok beszerzésével és rendszerbeállításával megkezdődött egy olyan vegyes légvédelmi rakétarendszer kialakítása, amely földközeli kis, közepes és nagy magasságon repülő légitáncok megsemmisítésére egyaránt alkalmas. Javult a légvédelmi rakétaosztályok vezetésének hatékonysága a VEKTOR-2VE légvédelmi rakéta automatizált vezetési rendszer szervezésével.⁸³

Összességében 57 féle új típusú és módosított fegyverzeti eszköz és komplexum került rendszerbe. Öt év alatt a fegyverzeti eszközök értéke másfélszeresére, közel 12 Mrd Ft-tal növekedett. A terveknek megfelelően tovább növekedett a lőszerkészletek felhalmozása, 18-22 %-kal (15 ezer tonna) nőtt a készlet. A korszerű fegyverzeti eszközök mindig az állandó és rövid készletű csapatok részére kerültek kiadásra. Az addig ott lévő még korszerű fegyverzeti eszközök átcsoportosításra kerültek a hosszabb készletű csapatokhoz.⁸⁴

A Fegyverzeti Szolgálat Főnökség 1975-ben, 15 évre visszamenőleg (1960 – 1975) tanulmányozta a fegyverzeti eszközökkel kapcsolatosan előfordult rendkívüli események (elvesztés, eltulajdonítás, löbaleset, rendellenes működésből eredő haláleset, stb.) körülményeit, okait. A tapasztalatok összegzése alapján 1977-ban elkészült az új fegyverzeti anyag megóvási szabályzat, amely Tüfe/309 számon, „Utasítás a fegyverzeti anyagok megóvására” címmel került kiadásra.⁸⁵

---

⁸¹ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁸² HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁸³ Dr. Ungvár Gyula: i. m.

⁸⁴ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

⁸⁵ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

A központi javító bázisok folytatták a fegyverzeti eszközök közép- és nagyjavítását. Végrehajtásra került az 1950-es években háborús technológiával gyártott megbízhatatlan működésű és veszélyessé vált mintegy 800 ezer darab tüzérségi lőszer átszerelése, felújítása 1,2 Mrd Ft értékben. Az alárendelt intézeteknél megkezdődött a rakodás gépesítési eszközökkel történő ellátás. A 14. Fegyverbázison új műhelyek, oktatási komplexumok épültek. A szervezeti fejlesztés keretében megtörtént a fegyverzeti tiszthelyettes tagozat átdiszlokálása a korszerű oktató bázisra, Tápiószecsőre.

Megalakult az 5. HDS. fegyverzeti javítóátszólója (47. fegyverzeti javítóátszólój), valamint az 1. HLÉHDS fegyverzetjavító műhelye.

A 00080-as Direktíva követelményeinek megfelelően az MN FVSZF-ség és a PCGTSZF-ség közös intézkedésben (50/1978. számú Közös Intézkedés) szabályozta a komplex fegyverzeti eszközök anyagi-technikai biztosítására irányuló feladatokat (készletbevétel, kiadáshoz történő előkészítés, átadás-átvétel, tárolás-kezelés, anyagellátás, igénybevétel, technikai kiszolgálás, ipari és bázisjavítás, ellenőrzés rendszere).

Szükségessé vált a fegyverzeti szolgálatok tevékenységének egységes elvek szerinti vezetése, ezért 1979-ben kiadásra került „A FEGYVERZETI SZOLGÁLAT SZAKUTASÍTÁSA” (Állandó harckészültség időszakára), (Tüfe/3) című utasítás. A Szakutasítás szabályozta a fegyverzeti szolgálat feladatait, egységes értelmezését adta a fegyverzeti biztosítás kérdéseinek, segítséget nyújtott a parancsnokoknak a fegyverzeti szolgálat irányításához és elszámoltatásához.⁸⁶

A csapat fegyverzeti szolgálat főnök feladatait és kötelességeit, azok változásait az 1951-ben, 1961-ben és 1974-ben megjelent Szolgálati Szabályzatok tartalmazták. A szabályzatok ide vonatkozó kivonata a 3. számú mellékletben található.⁸⁷

A meghatározott feladatok biztosítására az 1975 – 1980-as időszakban beszerzett, illetve rendszerbe állított főbb fegyverzeti eszközök:

	Hazai	Import
Géppuska (PKM, PKMSZ)	4970	
Passzív infra irányzék (NSZP, PPN)	1906	402
Géppuska (KPVT PSZH-ba)		230
Ágyútarack (D-20)		101
Önjáró tarack (GVOZGYIKA)		30
Önjáró tarack (AKÁCIJA)		6
Táv mérő (EM-61, OEM-2)		86

⁸⁶ HL MN – KGY A II/B – 32 /b.

⁸⁷ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

Lézer távmérő (1D-5)	7
Tűzér lokátor (különféle)	7
Tűzvezető komplexum (MASINA)	2
Bemérő gépkocsi (GAZ-66T, UAZ-452T)	22
Felderítő lokátor (különféle)	76
Tűzvezető lokátor (RPK)	11
Magasságmérő lokátor (különféle)	27
Leszállító lokátor (RSzP-7TM)	2
Rávezető rendszer (VOZDUH)	4
Zavaró és felderítő lokátor (különféle)	11
Légvédelmi rakéta szakasz (SZTRELA-2)	21
Légvédelmi rakéta üteg (SZTRELA-1M)	4
Csapat légvédelmi rakéta üteg (KUB)	9
Légvédelmi rakéta osztály (NYEVA)	10
Légvédelmi rakéta osztály (VOLHOV)	5
Páncéltörő rakéta üteg (MALJUTKA-P)	18
Harcászati rakétaindító üteg (LUNA-M)	6

Beszerzésre kerültek továbbá az eszközök alkalmazásához, üzemeltetéséhez és fenntartásához szükséges felszerelések és berendezések, illetve lőszer és rakéták.⁸⁸

A fegyverzeti tartalékképzés területén az időszakban fejlődés volt tapasztalható. Lövészfegyverekből, csöves tűzéri eszközökből – az átfegyverzés eredményeként – megalakításra került a szükséges tartalék mennyiség. Rakétatechnikai eszközökből a tartalék mennyisége kis darabszámú volt, zömében a rendszerből kivont, de még hadihasználható eszközökből történt a készletezés. Lövészlőszerből átlagosan 4,7 , tűzéri lőszerből 6,75 , légvédelmi lőszerből 10, RPT lőszerből 6,75 javadalmazás volt raktározva.

---

⁸⁸ HL MN – KGY A IV/B – 2. – 29. oldal.

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően a jelen időszakban is segélyezésre, illetve export értékesítésre kerültek különféle fegyverzeti eszközök:

Géppisztoly	87800
Puska, karabély	22100
Golyószóró, géppuska	1120
Légvédelmi géppuska	26
Aknavető	118
Páncéltörő ágyú	40
Légvédelmi ágyú	36
Gyalogsági lőszer	29334 e.
Tüzérségi lőszer	300 e.

Továbbá átadásra kerültek az eszközök alkalmazásához, üzemeltetéséhez és fenntartásához szükséges készletek is.⁸⁹

Az időszakban rendszeresített fegyverzeti eszközök:

- 7,62 mm-es AMD-65/5 „I” géppisztoly. Az infra irányzéktartó bakkkal szerelt géppisztoly magyar gyártmány, 1979-ben lett rendszeresítve.

- 7,62 mm-es AK-63F (AMM) géppisztoly 1980-ban lett rendszeresítve. Szovjet eredetű, az MN részére a magyar ipar gyártotta.

- 7,62 mm-es Dragunov (SZVD) távcsöves puska, szovjet eredetű, az MN-ben, 1977-ben került rendszeresítésre.

- 7,62 mm-es PKM Kalasnyikov géppuska, szovjet eredetű fegyver, az MN részére a magyar ipar gyártotta, 1976-ban lett rendszeresítve.

- 7,62 mm-es PKM „I” géppuska 1978-ban lett rendszeresítve. A géppuska el van látva infra irányzék tartó bakkkal.

- 7,62 mm-es PKMSZ Kalasnyikov (állványos) géppuska 1976-ban került rendszeresítésre. A fegyvert a magyar ipar gyártotta, az állvány Romániából került beszerzésre.

- 122 mm-es 2SZ1 önjáró tarack (GVOZGYIKA), szovjet eredetű fegyver. A fegyverzeti részt a magyar ipar, a járművet Bulgária gyártotta. Az összeszerelés Bulgáriában történt. A rendszeresítése 1980-ban történt.

---

⁸⁹ HL MN – KGY A IV/B – 2.

- 152 mm-es 2SZ3M önjáró tarack (AKÁCIJA), szovjet eredetű fegyver, a Szovjetunióból került beszerzésre, 1980-ban lett rendszeresítve.
- 152 mm-es ágyútarack (D-20), szovjet eredetű, az MN-ben, 1974-ben rendszeresített eszköz. Az MN ellátása a Szovjetunióból történt.
- MALJUTKA-P páncéltörő rakéta rendszer beszerzése a Szovjetunióból történt, rendszeresítve 1976-ban.
- FAGOT hordozható páncéltörő rakéta rendszer 1978-ban lett rendszeresítve.
- 9K72 hadműveleti-harcászati rakétatechnikai rendszer 1973 -74-ben került beszerzésre a S zovjetunióból. Az 1974. évi, Szovjetunióban végrehajtott sikeres éleslövészettel került rendszeresítésre.
- 20 mm-es 71M és 20 mm-es 75M négycsövű fedélzeti légvédelmi gépágyú spanyol-svájci eredetű fegyver. Az MN-ben folyami hajóra épített fedélzeti fegyverként került rendszeresítésre 1980-ban. A fegyver – hajóval együtt – Jugoszláviából lett beszerezve.
- 23 mm-es ZU-2 ikercsövű légvédelmi gépágyú a Szovjetunióból került beszerzésre és 1974-ben rendszeresítették.
- SZ-125M (NYEVA) rakétarendszer a S zovjetunióból került beszerzésre. A szovjet állami lőtéren végrehajtott sikeres éleslövészet után, 1979-ben került rendszerbe.
- SZ-75M (VOLHOV) rakétarendszer a S zovjetunióból került az MN rendszerébe. A Szovjetunióban, 1979 – 80-ban végrehajtott sikeres éleslövészetek után állt szolgálatba (4 osztály).
- 2K12M (KUB) rakéta rendszer. Az első beszerzés 1974-ben történt a Szovjetunióból, amelyet a következő években több eszköz beszerzése követett. A rendszer az MN-ben, 1975-ben lett rendszeresítve.
- 9K31M (SZTRELA-1M) rakéta rendszerből az első beszerzés 1975-ben történt a Szovjetunióból.
- 9K32M (SZTRELA-2M) rakéta rendszerből az első beszerzés 1976-ban történt a Szovjetunióból. 1978-tól a szükséglet Bulgáriából került beszerzésre. A rendszer rendszeresítése 1976-ban történt.
- OEM-2 tüzér távmérő NDK eredetű, a beszerzés az NDK-ból történt. A rendszeresítése 1975-ben történt.
- 1D5M lézer távmérő a Szovjetunióból került beszerzésre 1979-ben.
- NSZP-3 éjszakai lövész irányzék szovjet eredetű. Az MN részére a magyar ipar gyártotta. Rendszeresítése 1978-ban az AMD-65 „I” géppisztolyhoz történt.
- PPN-3 éjszakai géppuska irányzék szovjet eredetű eszköz, Lengyelországból került beszerzésre és 1976-ban lett rendszeresítve.

- 1V12 „MASINA” önjáró tüzérsztály tűzvezető komplexum szovjet eredetű, az MN-ben, 1980-ban rendszeresített eszközcsoport. A Szovjetunióból lett beszerezve.

- UAZ-452T bemérő gépkocsi szovjet eredetű, az MN-ben, 1972-ben lett rendszeresítve.

- GAZ-66T bemérő gépkocsi a Szovjetunióból került beszerzésre és az MN-ben, 1976-ban rendszeresítve.⁹⁰

Az 5. Hadsereg vonatkozásában ez az időszak az alábbiak szerint alakult. A haditechnikai eszközök területén az időszak jellemzője a mozgás-ütőképesség és a légvédelem növelése volt.

Két gépesített lövészezrednél (15. és 33. gl. e.) megkezdődött a BMP-1 harcjármű szervezetbe állítása, valamint a harckocsi ezredeknél a T-72 típusú harckocsikkal való ellátás.

A 7. önálló légvédelmi tüzérezred KRUG légvédelmi rakétaezreddé alakult, a 14. és 18. légvédelmi tüzérezredek négyüteges KUB légvédelmi rakétaezreddé szerveződtek át.

A tüzérség megerősítésében volt fontos szerepe a 15., 26. és 33. gépesített lövészezredek szervezetében felállított önjáró tüzérsztályoknak (GVOZGYIKA) és tovább folytatódott a páncéltörő eszközök minőségi cseréje is. Befejeződött a hadosztály tüzérezredek 152 mm ágyú-tarackokkal való felszerelése. A 28. harckocsi felderítő zászlóalj az R-30-as rakétarendszer helyett R-70-es „LUNA-M” rakétarendszert kapott. A 36. páncéltörő tüzérezred kettő üteg, 12 db „MALJUTKA” indítóállvánnyal lett ellátva.

Megkezdődött a „MASINA” tűzvezető komplexumok fogadásának feltételeit biztosító tervező, szervezőmunka, a tüzér csapatok lézer távmérővel való ellátásának előkészítése. Folytatódott a csapatok PKM infra géppuskával és PPN-3 lövész irányzékkel, a felderítő csapatok PSZNR-5 földi mozgócél felderítő lokátor állomásokkal történő ellátása. Befejeződött a PKMSZ típusú géppuskákkal való felszerelés és megkezdődött az AMD-65/5 infra géppisztolyok rendszerbeállítása.

Csupán 1980-ban a technikai korszerűsítés során rendszerbe került: 58 db T-55/A hk.; 76 db BMP; 20 db „GVOZGYIKA”; 17 db BTR-60 PU-2; 12 db 9P133; 6 db 9P131 és 791 db gépkocsi. Ezzel egyidejűleg a régebbi típusok közül 62 db hk; 90 db PSZH; 17 db 9P133, 6 db 9P 131 és 680 gépkocsi került átcsoportosításra más katonai szerveknek.⁹¹

Az 5. Hadsereg „M” rendszeresített technikai eszközei 1980. október 31-én az alábbiak voltak:

R-70/R-30 harcászati rakéta	12/6
R-300 hadműveleti-harcászati rakéta	6

⁹⁰ Baranyi József: i. m. – 54 – 74. oldal.

⁹¹ HL MN – KGY A II/B – 29. – 87 – 88. oldal.

122 mm tarack	257
122 mm önjáró tarack	30
152 mm tarack	24
152 mm ágyú-tarack	182
82 mm aknavető	432
120 mm aknavető	192
BM-21 sorozatvető	56
57 mm ágyú	76
85 mm ágyú	138
SZPG-9	172
9P133 MALJUTKA	96
ZU-23-2	37
57 mm SZ-60	171
ZU-2 légvédelmi géppuska	44
ZSZU-57-2	30
ZSZU-23-4 SILKA	20
9P31M SZTRELA-1M	42
9P58M SZTRELA-2M	128
KRUG/KUB	18/24
T-34	186
T-54	134
T-55, T-55/A	845
T-72	22
PT-76	64
FUG	607
PSZH	1167

Az új fegyverzeti eszközök tömeges beáramlása szükségessé tette a fegyverzeti szakemberek folyamatos át- és kiképzését. Ez alapvetően két helyen, a Szovjetunió megfelelő tanintézteiben és az MN iskoláiban történt.

A Szovjetunió különböző tanintézteiben, különböző szaktanfolyamokon az új anyagok megismerésének, javítás-beszabályozás alapműveleteinek betanulása céljából 707 mérnök és technikus vett részt.

A fegyverzeti szolgálat különböző szintjein vezető beosztásokban lévő tisztek harcászati-hadműveleti képzettségének emelése érdekében néhányan a ZMKA összfégyvernemi levelező tagozatán nyertek diplomát. (Közöttük Rózsa Lajos vezérőrnagy.). A szükségletek növekedésével, a Honvédelmi Miniszter 05/1974. számú, május 30-án kelt utasítása alapján a ZMKA páncélos és gépjármű tanszék kibővítésével megteremtődött a fegyverzeti szolgálat technikus tisztjei hadműveleti-harcászati akadémiai szintű szakképzésének a feltétele. A lehetőség felhasználásával 1976 – 1980 között 29 fő végzett a tagozaton.⁹³

A fegyverzeti-, páncélos és gépjármű technikai tanszék alapvető feladata volt, hogy biztosítsa a t echnikus tiszték olyan képzését, hogy az *„adjon azonos végzettséget az akadémia jelenlegi (illetve perspektív) fégyvernemi és szakszolgálati tagozataival.”*

„A technikus tisztek felsőfokú képzésének programja tartalmazza az akadémia hallgatóival szemben támasztott általános követelményeket, valamint speciális követelményként mindazon technikai biztosítással, csapatgazdálkodással, a fégyverzet-technikai eszközök üzemeltartésának szervezésével kapcsolatos ismereteket, amelyek a katonai-technikai tevékenység ellátásához szükségesek.”⁹⁴

A fentiekén kívül évente 1-3 fő fégyverzeti tiszt elvégezte az akadémia összfégyvernemi tagozatát levelezőként.

A technikus szintű képzés 1950 – 1962, a szaktechnikusi képzés 1961 – 1973, az üzemmérnöki képzés 1973. évtől folyt a hazai tiszti iskolákon, illetve tiszti főiskolákon.

Az 1957-1980. közötti időszakban az alábbi létszámú fégyverzeti tiszt végzett:

Fegyver – löveg szakon	65 fő
Fegyverzeti műszer szakon	70 fő
Légvédelmi műszer szakon	37 fő
Fegyverzeti lokátor (meteo) szakon	10 fő

⁹² HL MN – KGY A II/C – 1. – 19. számú melléklet.

⁹³ HL MN – KGY A II/B – 32.

⁹⁴ HL MN – KGY A II/B – 32 /b. – 96. oldal.

A fentiekén kívül légvédelmi lokátor üzemeltető és rakétarendszer üzemeltető szakon 1976-tól évi 10-20 fős létszámmal képeztek fegyverzeti tiszteket.

A hazai tisztképzésen kívül fegyverzeti tiszti képzés folyt a Szovjetunió katonai akadémiáin és főiskoláin. A kibocsátási éveket figyelembevéve az alábbi szakokon és években végeztek fegyverzeti tisztek:

Tüzér mérnöki szakon	1949-1981 között	73 fő
Lérak. mérnöki szakon	1957-1980 között	58 fő
Csap. lérak. mérnöki szakon	1971-1980 között	14 fő
Tü. rt. mérnöki szakon	1956-1963 között	7 fő
Rt. mérnöki szakon	1966-1980 között	52 fő

A fentiekén kívül fegyverzeti szaktisztek képzése a hazai műszaki egyetemeken és főiskolákon is folyt, évi 3-6 fő beiskolázásával.

Az 1968-1980. közötti időszakban 465 fő fegyverzeti tiszthelyettes végzett. A szakonkénti részletes kimutatás a 4. számú mellékletben található.⁹⁵

---

⁹⁵ HL MN – KGY A II/B – 32/b.

A fegyverzeti szolgálat hivatásos állományának feltöltöttsége 1980-ban az alábbiak szerint alakult:⁹⁶

Megnevezés	Rendszeresített állomány		Meglévő állomány		Feltöltöttség %-ban	
	ti.	tts.	ti.	tts.	ti.	tts.
MN FVTSZF-ség	49	-	48	-	98	-
5.HDS. FVSZ	318	460	275	393	86	85
3.hdt.FVSZ	40	69	38	60	95	86
1.HLÉHDS FVSZ	314	213	251	173	80	81
CSRP FVSZ	12	8	9	7	75	88
HÁVP FVSZ	14	36	14	33	100	91
MN FVTSZ-ség közvetlenek	285	209	254	189	89	90
MN FVSZ összesen:	1 032	995	889	885	89	87

A 70-es évek második felében egyre nehezebb gazdasági körülmények között folyt az ellátás. Egyre gyakrabban került napirendre a takarékoság. Több intézkedés született ebben a kérdésben.

Az 1976 – 1980 közötti időszakban a főnökség 18 milliárd Ft központi előirányzat bonyolítását végezte, amelyből 81%-ot fejlesztésre, 19%-ot fenntartásra fordított. A biztosított összeg 80%-a importra, 20%-a hazai beszerzésre lett fordítva.

A jóváhagyott tervekhez viszonyítva lemaradás volt a „GVOZGYIKA” önjáró lövegek, a „SZTRELA-1, -2” rakéták és a 152 mm-es ágyú-tarackok lőszeri beszerzésében a szállító fél miatt.

⁹⁶ HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 108. oldal.

A hazai ipar lemaradt a géppuskák és gyalogsági lőszerszállítással. Az időszak alatt 973 millió Ft értékű fegyverzeti anyag lett előkészítve értékesítésre, illetve segélyezésre. (Ebből 502 millió Ft segélyezés, 442 millió Ft külföldi értékesítés, 29 millió Ft belföldi értékesítés.) Ezek nagy része rendszerből kivont eszközök voltak.

A készletek csökkentése és az ellátás jobb szabályozása, a g épi-
adatfeldolgozásra való felkészülés érdekében a főnökség kidolgozta a fenntartási anyagkészletek (javító anyagok) normáit és lépcsőzésének elveit.

Az azonos típusú alkatrészek összevonása 52 millió Ft, az ár felülvizsgálat 36 millió Ft, a nor mák átdolgozása 76 m illió Ft, a l okátorok üzemidejének meghosszabbítása 25 millió Ft és a javító bázis alkatrész felújító tevékenysége, pedig 9 millió Ft megtakarítást eredményezett. A lőszer átszerelési program hadseregen belüli végrehajtása 310 millió Ft-ot szabadított fel a k özponti költségvetésből.⁹⁷

A hazai hadiipar által 1949 – 1980 évek között gyártott fegyverzeti eszközök sokrétűségét, nagyságrendjét a 5. számú mellékletben található összegzés szemlélteti.⁹⁸

A fegyverzeti rendszerek komplexitása felvetette a technikai szolgálati ágak integrációjának szükségességét. Az 1961-63. között működő anyagi-technikai integráció tapasztalatai alapján több elképzelés élt ezekben az években, több munkacsoport tevékenykedett, tudományos alapossággal igyekeztek megtalálni a továbblépés irányát.

A fenti munkacsoporton kívül más műhelyekben is folytak kutatások. 1983-ban védte meg Ungvár Gyula mk. ezredes, az 5. Hadsereg Fegyverzeti Főnöke, kandidátusi értekezését „A szárazföldi csapatok tervszerű technikai biztosítási rendszerének korszerűsítése” címmel. Az értekezés alapján 1987-ben bevezetésre került a hadsereg csapatainál a fegyverzeti és technikai eszközök egységes technikai kiszolgálási rendszere. A tervszerű fenntartási rendszer hatfokozatú volt, melynek első négy fokozata az egységes technikai kiszolgálásokat, az ötödik és hatodik a tervszerű megelőző javításokat foglalta magában.

A rendszer lényege és célja:

- az eltérő felépítésű, időtartamú és periódusú ágazati kiszolgálások egységes rendszerbe foglalása;
- a technikai kiszolgáló és javító állomány koncentrálása;
- a technikai kiszolgálási és javítási feladatok tervezhetőségének biztosítása.⁹⁹

A tudományos megalapozást nem mindig vették igénybe az integrációval

---

⁹⁷ HL MN – KGY A II/B – 32/b. – 80. oldal.

⁹⁸ HL MN – KGY A IV/B – 2/a.

⁹⁹ Gáspár Tibor mk. alezredes: A fegyverzettechnikai eszközök technikai biztosítása korszerűsítésének lehetőségei a szárazföldi csapatoknál. Egyetemi doktori értekezés. ZMKA, Budapest, 1993.

kapcsolatos döntéseknél. A gyakorlatban először 1976-ban, kísérletképpen a 9. gépesített lövészadosztálynál és a 44. tüzérdandárnál megkezdődött az egyesített technikai szolgálat és az egyesített javítóműhelyek működtetése. A központi szervek huzakodása miatt a kísérleti szervezeteknek saját maguknak kellett kidolgozniuk a működési- és feladatrendjüket, beleértve a hiányzó, egységes szabályzókat is. Ez a kísérlet elhúzódott a fegyverzettechnikai integráció 1984-ben bekövetkezett legalizálásáig.¹⁰⁰

A szervezeti kísérletekkel párhuzamosan folyt az új eszközök rendszerbeállítása. A szárazföldi csapatoknál tovább folytatódott a T-72, a BMP-1, a MALJUTKA-P, a D-20 és a SZTRELA-2M beszerzése és szervezetbe állítása. Új eszközként kerültek a fegyverzet rendszerébe a F AGOT típusú hordozható páncéltörő rakéták és a 100 mm-es MT-12 páncéltörő ágyúk, a csapatlégvédelemnél a KRUG légvédelmi rakétakomplexum, az IGLA-1 kézi légvédelmi rakétaeszköz és az önjáró SZTRELA-10 légvédelmi rakétarendszer. Ezek az eszközök tovább növelték a páncélelhárítás és a csapatlégvédelem hatékonyságát.

A honi légvédelmi csapatoknál befejeződött az ALMAZ-zal felszerelt Légvédelmi és Repülő Központi Harcálláspont kiépítése, a DVINA légvédelmi rakétaosztályok átfegyverzése VOLHOV légvédelmi rakétatechnikával. Megkezdődött a VSZ-11M légvédelmi vezetési komplexum, valamint egy nagyhatótávolságú VEGA légvédelmi rakétaosztály rendszerbeállítása. Ezáltal vált lehetővé a légicélok távoli (250 km) megsemmisítése.¹⁰¹

Az MN Fegyverzeti Szolgálat Főnökség szervezeti tagozódása 1981-ben a következő volt:

1. MN Fegyverzeti Szolgálat Főnök és törzse:	11 fő
MN FVSZF: Rózsa Lajos vezérőrnagy	
MN FVTSZF első helyettes: Lódi Mihály mk. ezredes	
MN FVTSZF technikai és javítási helyettes: Vincze Sándor mk. ezredes	
2. Tervezési és szervezési osztály:	7 fő
Osztályvezető: Zádori János ezredes	
3. Anyagellátó és gazdálkodási osztály:	11 fő
Osztályvezető, MN FVSZF h: Patai József mk. ezredes	
4. Rakéta techniai osztály:	10 fő
Osztályvezető: Kovács Péter mk. ezredes	
5. Lokátor technikai osztály:	9 fő

---

¹⁰⁰ Dr. Turák János: Az anyagi-technikai integráció főbb célkitűzései és az integrációs folyamat történeti áttekintése. *Katonai Logisztika*, 1993/4. szám.

¹⁰¹ Dr. Ungvár Gyula: i. m.

Osztályvezető: Fehér István mk. ezredes	
6. Fegyver- és műszer technikai osztály:	6 fő
Osztályvezető: Fuchs Béla alezredes	
7. Lőszer technikai osztály:	5 fő
Osztályvezető: Nagy István mk. alezredes	
8. Pénzügyi osztály:	6 fő
Osztályvezető: Varga János alezredes	

Az MN FVSZF-ség létszáma: 49 fő tiszt és táborno; 16 fő polgári alkalmazott, mindösszesen: 65 fő.

A Honvédelmi Minisztérium létszámcsökkentése következtében 1982-ben a főnökség állománya öt fővel csökkent.¹⁰²

ÖSSZEFOGLALÁS

A négy részes cikk sorozat végén a Tisztelt Olvasó engedje meg, hogy néhány mondatban összefoglaljam a leírtakat.

A II. világháború utáni hadseregépítés, - fejlesztés, - csökkenés (ami a történelem során többször ismétlődött) szerves részeként alakult, fejlődött a fegyver- és lőszerbiztosítás szervezete is. A magyar királyi honvédségtől örökölt anyagi szolgálattól a szovjet típusú ágazati felépítésen keresztül a 90-es évek végére eljutottunk az integrált anyagi-technikai szolgálathoz.

Az elmúlt évtizedekben a Magyar Honvédség (Néphadsereg) feladatának, szervezetének változásával összhangban – egyes időszakokban szinte folyamatosan – alakultak át a biztosítási rendszerei.

Az egész honvédség biztosítási rendszerét – a fegyver- és lőszerbiztosítás szervezetét – érintő átalakulások 1949-ben, 1984-ben és 1989-ben történtek illetve kezdődtek el.

A hadsereg anyagi biztosítása 1949-ig egységes vezetésű ágazati rendszerben valósult meg, a biztosítás rendszerébe (a fegyver- és lőszerbiztosítás mellett) valamennyi szolgálatot bevonták. A magyar hadsereg anyagi-technikai biztosítási rendszerének tradicionális fejlődése 1949-ben a szovjet típusú átszervezéssel megszaladt.

Az átszervezés után a Magyar Néphadsereg mindenoldalú (harc, hadtáp és technikai) biztosítását szovjet rendszerű szakszolgálatok látták el.

---

¹⁰² Baranyi József: Az MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség – ötéves – rövid története. (1981 – 1985. közötti – VI. ötéves terv – időszak). HM MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség, 1988.

Időközben a biztosítási rendszerek struktúrájában, működésében számos integrációs és dezintegrációs változás történt. A fegyverzeti szolgálat tartozott a Tüzér Parancsnokság, majd az Anyagi Csoportfőnökség állományába. 1963-tól 1984-ig önálló szervként működött, ezt követően ismét integrált szervezeten belül funkcionált.

Az integrált szervezeten belüli szervezeti felépítés természetesen sokban eltért a közel 50 évvel ezelőtől, ez természetes is.

A 90-es évek végén, a NATO csatlakozásunk hatására az anyagi-technikai biztosítás, logisztikai biztosításra változott, az integrált szervezetek megnevezése logisztikai szervezetre módosult.

A történelmi tények sok hasznos következtetésre adnak módot. A fegyver- és lőszerbiztosítás történetének kutatása alapján a legfontosabbak a következők:

- a haza védelme minden esetben bebizonyította a hazai gyártás szükségességét; népünk honvédő harcainál szinte mindig az utolsó pillanatban kellett megteremteni a hazai fegyver- és lőszergyártás minimális feltételeit; ez legtöbbször már késve valósult meg;

- hadseregünk szinte mindig pénziánnyal küszködött; a legtöbb korban nem volt elég pénz arra, hogy a legkorszerűbb eszközök álljanak rendszerbe, megfelelő szervezeti keretek alakuljanak ki; ennek ellenére elődeink, sok leleményességgel, lelkesedéssel igyekeztek minden korban a nehézségeket áthidalni;

- a fegyver- és lőszerbiztosítás törvényszerűségei az elmúlt évszázadokban kialakultak, ezeket, - a történelmi tényeket és tapasztalatokat - az ellátási rendszer módosításakor, változtatásakor szigorúan figyelembe kell venni, mert ellenkező esetben súlyos zavarok állnak elő;

- elemezve a fegyverzeti szolgálat működését, megállapítható, hogy a folyamatok akkor működtek jól, amikor szoros kapcsolat volt az irányító és végrehajtó szervezetek között; az 50-es, 60-as években végrehajtott integrációs kísérletek kudarcának egyik oka e kapcsolat lazulása volt;

- történelmi tapasztalatok sora bizonyítja, hogy a szolgálat akkor működött eredményesen, amikor megfelelő szakmai felkészültségű, tapasztalt vezetők álltak az élén;

- a történelmi tapasztalatok azt is rögzítik, hogy a hadviselés alapvető törvényei (ide sorolom a fegyver- és lőszerbiztosítást is) politikai akarattal nem változtathatók meg következmények nélkül;

- az anyagi-technikai, logisztikai integráció a haditechnika fejlődésének hatására történő megvalósulása történelmileg igazolható, de történelmi tapasztalatok és tények nem támasztják alá az egységes logisztikai rendszer termelői és fogyasztói logisztikára történő szétválasztását, a történelmileg kialakult logisztikai szolgálati ágak megszüntetését;

A történelmi áttekintés alapján úgy gondolom, hogy nem szabad elfelejtenünk múltunkat, elődeink tetteit, hibáit, eredményeit meg kell ismerni. Ehhez nagyon jó kezdeményezésnek tartom a fegyvernemi napok rendszerének visszaállítását, a csapatok, szolgálati ágak múltjának feltárását.

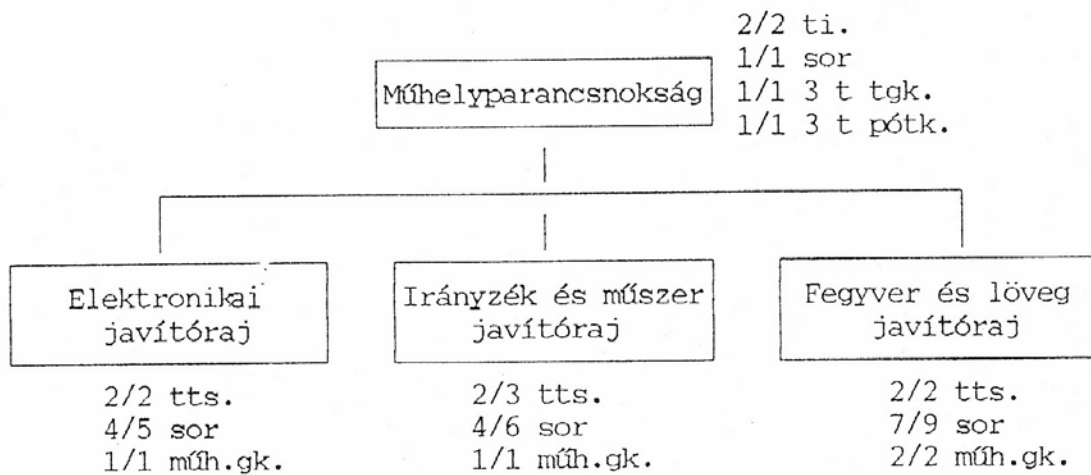
A fegyverzettechnikai szolgálat szakemberi - a szervezet megnevezésének időszakos változásaitól függetlenül, egy célt tartottak a szemük előtt: a csapatok mindig üzemképes és hadrafogható fegyverrel, fegyverrendszerekkel rendelkezzenek. E cél érdekében nem kímélték erejüket, tudásukat állandóan gyarapították, hogy az újabb kihívásoknak megfeleljenek.

Több éves kutatómunkám alapján úgy gondolom, hogy ezzel az írással kötelességem méltó emléket állítani az MH Fegyverzettechnikai Szolgálat, valamint jogelőd szervezetei kötelékében áldozatos munkát végzett kollégáinknak.

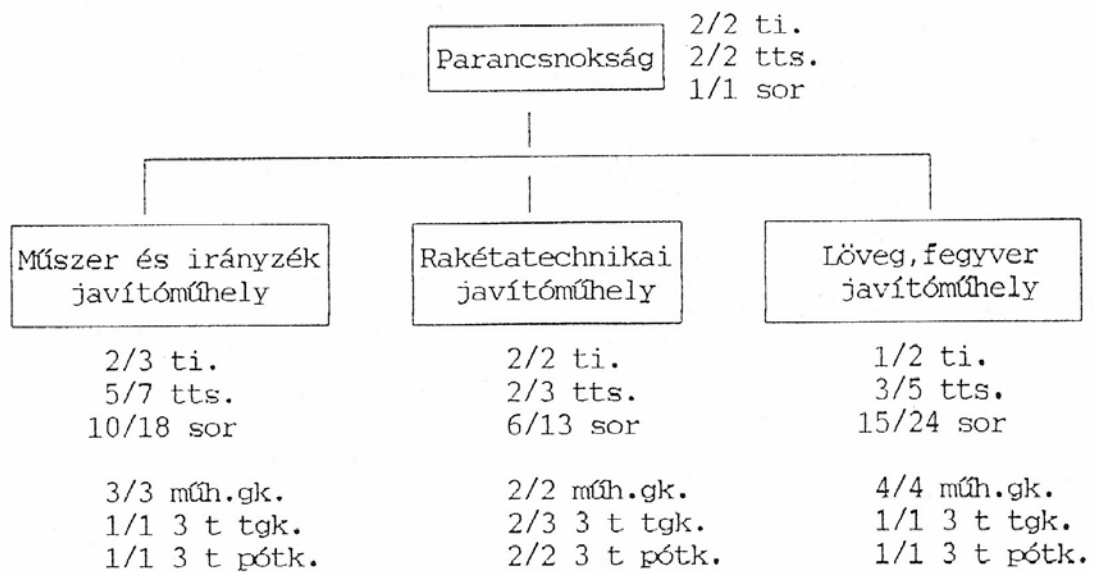
A JAVÍTÓ SZERVEZETEK SZERVEZETI FELEPÍTÉSE

A 70-ES ÉVEK ELEJÉN

A./ Gépesített lövészezred fegyverjavító műhely:

B./ Hadosztály fegyverzetjavító műhely:

LŐSZERBIZTOÍTÁS RENDSZERE

Mozgókészletnek azokat a lőszereket nevezik, melyeket a hadsereg, annak magasabbegységei és csapatai szervezetszerű eszközeikkel, magukkal tudnak vinni és keréken (valamint harckocsiban, vagy harci gépeken) tudják tárolni. A mozgókészleteket – úgy a készenléti időben, mint hadműveleti viszonyok között – mélységben lépcsőzik, szélességben, pedig decentralizálják. A decentralizáció – harcászati tagozatban – a csapatok díszlokációja, illetve harcrendi elhelyezkedése következtében, objektíve valósul meg.

A lőszer mozgókészletek hadműveleti viszonyok közötti lépcsőzése a következő:

a./ Alegységeknél: ezen belül három lépcső különböztethető meg, úgy mint:

- a személyi fegyverek mellett, a katonáknál hordozott (tárolt, rakaszott) lőszer, a harckocsikban, harci gépekben, lövegvonatokon tárolt (málházott, vagy ládázott) lőszerkészletek;

- a század (üteg) lőszerlépcsőben (azok lőszerszállító részlegeinél, szállító járműveken) tárolt lőszerkészletek;

- zászlóalj (osztály) lőszerszállító rajoknál (keréken) tárolt lőszerkészletek.

b./ Ezred (önálló zászlóalj, osztály) lőszerraktárban (keréken) tárolt készletek.

c./ Hadosztály (dandár) raktárakban tárolt lőszer mozgókészletek.

d./ Hadsereg raktárban tárolt lőszer mozgókészletek.

A lőszerellátási rendszer általában – függetlenül azok hovatartozásától (alárendeltségi viszonyától) – három alapvető részből tevődik össze:

- a lőszerbiztosítást tervező, szervező és irányító szervek;

- a lőszerellátó alegységek, csapatok, intézetek;

- a lőszer szállítására és az ezzel kapcsolatos anyagmozgatások végrehajtására hivatott erők és eszközök.

Ezek tartozhatnak a harcászati és a hadműveleti ellátási tagozatokba. Az egyes tagozatokon belül a lőszerellátás szervei lépcsőződnek. A hadműveleti és harcászati tagozat lépcsői együttesen alkotják a lőszerellátási rendszert, vagy lőszerellátási láncot. Az egyes lépcsők lőszerbiztosító szervei helye, szerepe és összetétele (erők és eszközök) feladataikból kifolyólag meghatározottak. Alapvető feladatuk biztosítani a fegyveres küzdelem sikeres megvívásához szükséges lőszerkészleteket. E feladat megoldása érdekében a lőszerellátás rendszerében a következő szervek funkcionálhatnak:

a./ Harcászati tagozat lőszerellátó szervei:

Harcászati tagozaton belül a lőszerellátó szervek három csoportba sorolhatók, úgymint: az alegység, az egység és a magasabbegység lőszerellátó szervek.

Alegység viszonylatban, már a legkisebb alegységnél megtalálhatók a lőszerbiztosítás erői és eszközei.

- A raj nagyságrendű alegységeknél (lövész, harckocsi, lövegraj, harci gépezet, stb.), ahol gyakorlatilag a lőszerfelhasználás (a tüzeszközökből kifejtett tűz következtében) végbemegy, a lőszerbiztosítás feladatát az állomány kollektíven oldja meg. Ezek a feladatok a lőszerkészletek helyzetének folyamatos felmérésében, az utánpótlás átvételében, tüzeléshez történő előkészítésében (tározás, hevederezés, rakaszolás, zsírtalanítás, gyújtóállítás, stb.), hadihasználhatóság ellenőrzésében, harci gépekbe és harckocsikba történő bemárházásban, hulladékok gyűjtésében és leadásában, valamint a lőszerhelyzetek jelentésével kapcsolatos tevékenységekben nyilvánulnak meg.

Minden rajban a lőszerbiztosítás erői és eszközeiként megtalálhatjuk a lőszerkezelőket (lőszeres, töltőkezelő, stb.); a raj (kezelőszemélyzet) tüzeszközei részére meghatározott (mozgó) lőszerkészletet és azok tárolására (befogadására), egyben szállítására szolgáló berendezéseket (harckocsi, harcjármű, harci gép, lövegvontató, stb.). Tehát a legkisebb nagyságrendű alegységnél is megtalálhatók a lőszerbiztosítás erői és eszközei. Ez képezi a lőszerellátási lánc végállomását, vagyis azt a végpontot, ahol a lőszer, mint anyag, tüzerővé válik. Ezért a rajnál tárolt lőszerképzetek képezik a lőszerkészletek tüzlépcsőjét.

- A lőszerellátási lánc következő láncszeme a század (üteg) lőszerellátó pont. Ennek erői és eszközei a következők: a század (üteg) szolgálatvezetője, a (lőszer) szállítógépjárművek, azok vezetői és a század (üteg) részére meghatározott lőszer mozgókészletek. Tűzharcot vívó század (üteg) nagyságrendű alegységeknél – harckocsi század kivételével – megtalálhatók a lőszerbiztosítás említett szervei, melyek harci viszonyok között a rendelkezésükre álló erőkből és eszközökből – lőszerellátó részlegként – lőszerellátó pontot hoznak létre és készleteikből a harc alatt, harcszünetekben, vagy harcból való kivonás után végzik a rajok lőszerutánpótlását, illetve lőszerrel való feltöltését.

- Alegység viszonylatban legmagasabb nagyságrendű lőszerellátó szerv a zászlóalj (osztály) lőszerellátó raj. Erői és eszközei a következőkből tevődnek össze: a lőszerellátó raj személyi állománya (egy tiszt helyettes parancsnoksága alatt 3 – 4 fős lőszerkezelő félraj); a rendszeresített mozgókészletek, ezek szállításához és tárolásához szükséges gépjárművek és azok vezetői. Ezen erőkből és eszközökből harci körülmények között lőszerellátó pontot alakítanak meg, melynek alapvető rendeltetése, hogy a harc alatt a század lőszerellátó pontok készleteit folyamatosan feltöltsék, szükség esetén, pedig közvetlenül a tüzeszközökhöz is eljuttassák a lőszeret. A harckocsi zászlóalj lőszerellátó rajai, a lőszeret közvetlenül a harckocsikhoz juttatják el.

Alegység tagozatban (azok vezető szerveiben) speciálisan a lőszerellátási feladatok irányítására szakemberek nincsenek. E feladatok a parancsnoki tevékenység keretein belül kerülnek megoldásra.

Egység tagozatban a mozgó lőszerraktárak képezik a lőszerellátási lánc következő lépcsőjét. Ezek közé soroljuk az ezred, önálló zászlóalj (osztály) lőszerraktárakat. Egység tagozatban a lőszerbiztosítás megvalósítására hivatott erők és eszközök a következők: a lőszerellátás-vezető (melyet funkcionálisan az egység fegyverzeti főnöke tölt be) és a szükséges adminisztratív munkaerő (nyilvántartó), a lőszerraktár vezető (rendszerint tiszthelyettes) és a raktárban tárolt (kezelt) lőszer mennyiségétől és minőségétől függően 6 – 10 fős lőszerkezelő raj; a mozgókészlet szállításához és tárolásához szükséges gépjárművek és azok vezetői, valamint ideiglenes jelleggel biztosított egyéb szállító és rakodóeszközök, őr- és rakodószemélyzet, stb.

Az egység mozgó lőszerraktár, az egység hadtáp körletben helyezkedik el és a hadtáp kötelékében települ át. Harci viszonyok között az ezredraktár rendszerint a lőszerket a zászlóalj lőszerellátó rajokhoz szállítja ki és a helyszínen adja azokat át. Készen kell azonban állnia arra is, hogy települési körletében lássa el az ezred alárendelt alegységeit lőszerrel. Ez utóbbi módszert általában az ezred közvetlen ütegek ellátásánál alkalmazzák. Szükség esetén az egység lőszerraktárak a lőszer a felhasználó tüzfegyverekig is eljuttatják.

Magasabbegység-tagozatban szintén a mozgó raktárak alkotják a lőszerellátási rendszer láncszemeit. Ide sorolhatók a hadosztály és a dandár lőszerraktárak. Magasabbegységnél a következő erők és eszközök hivatottak megoldani a lőszerbiztosítás feladatait: a hadosztály lőszerbiztosító (aki a hadosztály fegyverzeti főnöknek van alárendelve) és nyilvántartója, mint szakmai vezetőszer; a Hadosztály-lőszerraktár, amelyben lőszerszaki tiszt parancsnoksága alatt 1 – 2 tiszthelyetessel, vagy tiszttel az élen, két, egyenként 4 – 5 főből álló lőszerkezelő és ellátó csoport lehet rendszeresítve. Ezenkívül a hadosztály-lőszerraktár megerősíthető, vagy támogatható: a szállító és tároló eszközök szerepét betöltő szállító alegységgel; valamint anyagmozgató berendezésekkel és erőkkel; továbbá őr és biztosító erőkkel (a feladatoktól függően).

A magasabbegység mozgó lőszerraktár a hadtáp körletben helyezkedik el és áttelepüléskor annak menetoszlopában mozog. A hadosztály hadtáp lépcsőződése esetén mindkét lépcső között megoszlik, egy – egy ellátó csoporttal. A hadosztály lőszerraktár harci viszonyok között a lőszerkészleteket, rendszerint az alárendelt egységek lőszerraktáraihoz, vagy a meghatározott anyagátadó pontokra szállítja ki és adja át. A kiszállítás – ha annak szüksége mutatkozik – történhet a tüzérségi tüzelőállásokig.

b./ A hadműveleti tagozat lőszerellátó szervei:

Hadműveleti tagozatban két alapvető ellátási lépcső különböztethető meg: a seregtest és a front. A seregtestek hadtápjában (mozgó bázisban) foglalnak helyet a hadműveleti tagozat alsó lépcsőjében elhelyezkedő seregtest tábori lőszerraktárak. Majd a front (MN vonatkozásban a tábori) hadtápjában található a hadműveleti tagozat felső lépcsőben elhelyezkedő tábori lőszerraktárak.

Seregtest tagozatban a lőszerbiztosításra hivatott erők és eszközök a következők: a seregtest fegyverzeti főnök alárendeltségébe tartozó lőszerellátás-vezető és az általa irányított lőszertervező csoport, amely magában foglalja a

lőszertervező, a lőszerszállítást tervező tisztet és a lőszernyilvántartó tiszthelyettest. Ez a szakmai vezetőszer.

A lőszerbiztosítás alapvető végrehajtó szerve a szállító erőkkel és eszközökkel megerősített tábori lőszerraktár.

A seregtest tábori lőszerraktár a seregtest mozgó bázis kötelékében működik. A mozgó bázis két irányba való megosztása esetén, a tábori lőszerraktár a mozgó bázis részlegbe lőszerraktár részleget különít ki.

A seregtest tábori lőszerraktár és annak kikülönített részlege képesnek kell, hogy legyen: településre, áttelepülésre, ellátási feladatok végrehajtására közúti és légi szállítóeszközök igénybevételével egyaránt; vasúti és vízi kirakó állomások, lőszertároló pontok és egyéb lőszerforrások lőszerkészleteinek kiürítésére; atomcsapások következményeinek gyors felszámolására; valamint tevékenységének mindenoldalú biztosítására.

Front (tábori hadtáp) tagozatban szintén a tábori lőszerraktárakra hárul a lőszerbiztosítással kapcsolatos alapvető feladatok megoldása. A Magyar Néphadsereg vonatkozásában a fronthadtáp szerepét a tábori hadtáp tölti be. E sajátosságot figyelembevéve a lőszerbiztosítás vezető szervei két irányba oszlanak meg. Egyik a front vezetési szintű lőszerbiztosítást irányító szerv, a másik, pedig a tábori hadtáp lőszerbiztosító erőt és eszközeit irányító szerv.

A tábori hadtáp és benne a tábori lőszerraktárak is, tagozaton belül lépcsőződnek. Így a tábori mögöttes bázis lőszerraktáraiban a készleteket általában vasúti eszközökön, vagy esetenként földön tárolják. E lépcsőben tevékenykedő tábori lőszerraktárak alapvető feladata a hadászati forrásokból érkező lőszerkészletek átvétele, szállítóeszközökből történő kiürítése és tárolása, majd a folyamatos anyagáramlás biztosítás érdekében a tárolt készletek vasúti, közúti, vízi vagy légi szállítójárművekbe történő berakása és azok rendezett átadása. Az átadás történhet teljes lőszervonatok komplett átvételével is.

A tábori mögöttes bázisrészlegben működő lőszerraktárak (vagy lőszerraktár részlegek) általában vasúti eszközökön tárolják anyagaikat. Az anyagáramlás érdekében (az előljáró által meghatározott terv szerint) kirakóállomásokon adják át készleteiket a következő lépcső lőszerraktárainak. E lépcsőben működő tábori lőszerraktárak (részlegek) vízi szállítóeszközökön is tárolhatják készleteik egy részét.

A tábori előretolt bázis állományába tartozó tábori lőszerraktárak rendszerint gépjárműveken (keréken) tárolják készleteiket, vagy azok egy részét. Alapvető feladatuk a lőszerellátási láncon belül, hogy a seregtest tábori lőszerraktárak felé biztosítsák a lőszerkészleteket. A tábori előretolt bázis követi a seregtest mozgó bázisokat 1 – 2 naponkénti, ugrásszerű áttelepülésekkel. Esetenként megosztható két hadműveleti irányra is, amikor a tábori előretolt bázisrészleg különül ki a kevésbé fontos (másik) hadműveleti irányban tevékenykedő seregtest anyagi biztosítására. Így a tábori lőszerraktárak alkalmazása is az említett elveknek megfelelően történik.

A hadműveleti tagozaton belül tehát a lőszerellátási lánc a következő lépcsők lőszerellátó szerveire épül fel: tábori mögöttes bázis, tábori mögöttes bázisrészleg – tábori előretolt bázis (vagy bázisrészleg) – seregtest mozgó bázis. Innen a lőszer a

harcászati tagozatba áramlik, melynek lépcsői a következők: magasabbegység – egység – alegység (ezen belül három lépcső: zászlóalj, osztály – század, üteg és – a felhasználó lépcső).

Forrás: Kazinczi István: Az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletének lőszerrel történő biztosítása, 1971. Hadigazdaság, Hadtápelmélet, hadtápbiztosítás. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1990.

**Az ezred fegyverzeti szolgálat (mérnök-műszaki szolgálat) vezetőinek
alárendeltségei, felelősségei**

Szolgálati Szabályzat

BELSZOGÁLATI UTASÍTÁS

1951. évi kiadás

99. Az ezred tüzérellátó szolgálatának vezetője

Az ezred tüzérellátó szolgálatának vezetője az ezred tüzér parancsnokának van alárendelve. Az ezred tüzérellátó szolgálat személyi állományának szolgálati előjárója és felelős az ezred tüzérellátó szolgálat személyi állományának harci, politikai és szakkiképzéséért és katonai fegyelméért, az ezred lövész, tüzérségi és aknavető fegyverzettel és lőszerrel való ellátásáért, az anyag rendben és hibátlan állapotban való tartásáért.

100. Kötelessége:

- szervezze meg mindenfajta fegyverzet és löveg nyilvántartását, tárolását, megóvását és az ezred alegységeinek való kiadását;

- lássa el az ezred alegységeit lőkiképzési eszközökkel és ezek tartozékaival, idejében végeztesse el a javításokat;

- állítsa össze az ezredben a fegyverzet megvizsgálásának és javításának tervezetét és háromhavonként legalább egyszer személyesen, ellenőrizze szakszempontról az ezred raktáraiban és alegységeinél a fegyverzetet, lőszert és az egyéb lövész, tüzérségi és aknavető felszerelést;

- irányítsa az ezred alegységeinél a fegyverek szakszempontról való megvizsgálását, ügyeljen a fegyverek és az egyéb lövész, tüzérségi és aknavető felszerelés helyes használatára;

- az ezred tisztjei számára személyesen tartson a fegyverek betöltésével, valamint a fegyverek és lőszeres karbantartásával, tárolásával és használatával kapcsolatos foglalkozásokat;

- irányítsa az ezred tüzér ellátó szolgálat személyi állományának harci és szakkiképzését;

- szervezze meg a lőszer felülvizsgálatát és lövészet előtt az alegységek részére történő kiadását, vezesse a lőszerfelhasználás nyilvántartását;

- szervezze meg a hüvelyeknek és fel nem használt lőszernek az alegységektől a lövészet után való haladéktalan összegyűjtését és a fel nem robbant lövedékek, aknák, kézigránátok, stb. robbantását;

- szervezze meg a szakjavításra szoruló, valamint a nem előírásos és használhatatlanná vált lövész, tüzérségi és aknavető fegyverzet és felszerelés átadását a javítóműhelynek;

- szervezze meg a fegyverzet folyamatos csapatjavítását, ellenőrizze a javítás minőségét és idejében való megtörténtét;

- szervezze meg az ezredhez érkező és az elszállításra kerülő fegyverzet és lőszer felülvizsgálását;

- idejében terjessze fel a fegyverzetre, lőszerre és lőkiképzési eszközökre, valamint egyéb lövész, tüzérségi és aknavető felszerelésre vonatkozó igényléseit.

Az MNK FE-nek Belsőszolgálati Szabályzata

1961. aug. 22-én

Az ezredparancsnok mérnök-szolgálati (repülő-mérnöki) helyettese

(rak. és rt. ezred)

74. Az ezredparancsnok mérnök-szolgálati (repülő-mérnök) helyettese az ezredparancsnoknak van alárendelve. Az ezred egész személyi állományának szolgálati előjárója és felelős: a fegyverzet, a technikai eszközök, a műszerek állandó hadihasználtságáért és technikai állapotáért, helyes használatáért, tárolásáért, ellenőrzéséért és javításáért; saját szakterületén az ezred személyi állományának technikai kiképzéséért; a neki közvetlenül alárendelt szolgálati ágak és alegységek harc- és mozgósítási készségéért, harci-, politikai- és szakkiképzéséért, neveléséért, katonai fegyelméért, erkölcsi-politikai állapotáért, az ezred /repülőezredet kivéve/ fegyverzettel és műszerekkel való ellátásáért és ezek elszámolásáért.

75. Az ezredparancsnok mérnök-szolgálati (repülő-mérnök) helyettesének kötelességei:

- vegyen részt az ezred harci és politikai kiképzési tervének kidolgozásában és saját szakterületén ellenőrizze annak végrehajtását;

- szervezze meg a fegyverzeti és technikai eszközök használatát, állítsa össze a fegyverzet, a technikai eszközök és műszerek technikai kiszolgálásának és időszakos munkálatainak tervét; ellenőrizze, hogy idejében és jó minőségben hajtják-e végre azokat az alegységeknél és a műhelyekben;

- rendszeresen ellenőrizze, hogy ismeri-e a személyi állomány a fegyverzet, a technikai eszközök és a műszerek használatának, kiszolgálásának és megóvásának szabályait;

- minden szempontból ismerje a neki közvetlenül alárendelt szolgálati ágak és alegységek személyi állományát, valamint az ezred egész mérnök-technikai állományát;

- személyesen irányítsa a fegyverzet, a technikai eszközök és a műszerek előkészítésénél és használatánál szükséges biztonsági rendszabályok folyamatosítását, alakítsa ki és tanulmányozza a fegyverzet, a technikai eszközökkel és műszerekkel kapcsolatos rongálódások, törések, üzemzavarok, balesetek okait és fogantatosítson rendszabályokat ezek megelőzésére és megszüntetésére;

- irányítsa a neki alárendelt szolgálati ágak és alegységek harci, politikai és szakkiképzését, valamint az ezred egész személyi állományának technikai kiképzését, személyesen tartson az ezred tisztjeinek a fegyverzet, a technikai eszközök, a műszerek tanulmányozásával és használatával kapcsolatos foglalkozásokat;

- ismerje a fegyverzet, a technikai eszközök és a műszerek meglévő mennyiségét, valamint technikai állapotát, rendszeresen ellenőrizze azok használatát, illetve üzemhez való helyes előkészítését; háromhavonta legalább egyszer ellenőrizze a technikai eszközök és műszerek állapotát, szabályos tárolását, megőrzését és nyilvántartását;

- az ezred eszközeivel szervezze meg a fegyverzet és műszerek folyó javítását és ellenőrizze, hogy idejében és jól történt-e, továbbá, hogy idejében elküldték-e javításra az ezred eszközeivel ki nem javítható fegyverzetet, technikai eszközöket és műszereket;

- lássa el az ezred alegységeit fegyverzettel és műszerekkel; idejében igényelje a hiányzó fegyvereket, technikai eszközöket, tartalék alkatrészeket, berendezéseket, ellenőrző-néző készülékeket, kiszolgáló és javító eszközöket, szervezze meg azok átvételét, használatát, tárolását és az alegységeknek való kiadását;

- szervezze meg és ellenőrizze az előírt nyilvántartás és elszámolás vezetését;

Repülő ezredeknel ezen kívül repülő műszaki utasítás szabályozza a repülő-mérnök szolgálat ellátását.

Az ezred fegyverzeti szolgálat vezető

(rak. rt. , rep. ezred kivételével)

90. Az ezred fegyverzeti szolgálat vezető az ezredparancsnoknak van alárendelve. Az ezred fegyverzeti szolgálat személyi állományának szolgálati előljárója. Felelős: az ezred fegyverzeti szolgálatához tartozó személyi állomány harci, politikai és szakkiképzéséért, neveléséért, katonai fegyelméért és erkölcsi, politikai állapotáért, az ezred fegyverzeti anyaggal időben történő ellátásáért, a fegyverzeti anyag rendben és jó állapotban tartásáért.

91. Az ezred fegyverzet szolgálat vezető kötelessége:

- szervezze meg az ezrednek járó fegyverzeti anyag igénylését, átvételét, megvizsgálását, nyilvántartását és az ezred alegységeinek való kiadását;

- szervezze meg az ezred raktáraiban lévő fegyverzeti anyag tárolását, megóvását és nyilvántartását;

- ügyeljen az ezred alegységénél lévő fegyverzeti anyag szabályos használatára, tárolására és megóvására, valamint a lőszer tárolására; háromhavonként legalább egyszer technikailag vizsgálja meg az ezred raktáraiban és alegységeinél lévő fegyverzeti anyagokat;

- személyesen tartson foglalkozásokat az ezred tisztjeinek a fegyverzet betöltésével, az újonnan rendszeresített fegyverek tanulmányozásával, karbantartásával, megóvásával, valamint a biztonsági rendszabályok betartásával kapcsolatban;

- szervezze meg az ezred fegyvereinek beszabályozását és belövését;

- irányítsa az ezred fegyverzeti szolgálatához tartozó személyi állomány harci, politikai és szakkiképzését;

- ellenőrizze, hogy hogyan készítik elő lövészetre az alegységek a lövegeket, aknavetőket és a löszert; vezessen nyilvántartást a lőszerfogyasztásról, valamint arról, hogy hogyan működnek a lögyakorlatokon a fegyverek és a lőszer;

- a lövészetek után azonnal szedje le az alegységektől az üres hüvelyeket és fel nem használt löszert és robbantsa fel a kilőtt és fel nem robbant lövedékeket, aknákat, gránátokat, stb.;

- ne tűrje, hogy az ezred alegységeinél javításra szoruló, használhatatlan vagy nem rendszeresített fegyverek legyenek;

- szervezze meg az ezrednél lévő fegyverek javítását és ellenőrizze, hogy a műhely jó minőségben és kellő időben végzi-e azt el;

1974. évben kiadott

**a HM 2/1974. (VI. 6.) számú rendeletével 1975. január 1-
el hatályba lépett Ált/20 A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
FEGYVERES ERŐINEK SZOLGÁLATI SZABÁLYZATA a
szolgálatot érintő személyekre az alábbiakat írja elő:**

Az ezredparancsnok technikai helyettese

(rak. rt. e. pk. techn. h.)

103. Az ezredparancsnok technikai helyettese közvetlenül az ezredparancsnoknak van alárendelve. A többi ezredparancsnok-helyettes kivételével szolgálati előjárója az ezred egész személyi állományának.

Egyes szervezeti formákban szakmai alárendeltje az előjáró parancsnokság szakág szerint illetékes főnökének. Tevékenységéért az ezredparancsnoknak és az előjáró parancsnok technikai helyettesének – egyes szervezeti formákban szakmai előjárójának is – felelős.

104. Az ezredparancsnok technikai helyettese felelős az ezred technikai biztosításának, valamint a technikai szolgálat tevékenységének megszervezéséért, irányításáért és végrehajtásáért, a hatáskörébe utalt eszközök technikai állapotának a normákban előírt szinten tartásáért.

105. Az ezredparancsnok technikai helyettesének kötelességei:

- vegyen részt az ezred harckészültségi tervének kidolgozásában, szervezze meg a magasabb harckészültségbe helyezéssel kapcsolatos technikai biztosítást;

- vegyen részt az ezred kiképzési tervének, valamint az alegység harcászati gyakorlatok tervének kidolgozásában, a gyakorlatok levezetése során biztosítsa a szakmai követelmények érvényesülését;

- állandóan legyen kész jelenteni az ezredparancsnoknak a technikai helyzetet, valamint a technikai szolgálattal és a technikai eszközök alkalmazásával kapcsolatos javaslatait, rendszeresen tájékoztassa a törzsfőnököt ezek harcértékéről;

- szervezze és irányítsa az ezred személyi állományának technikai szakkiképzését;

- irányítsa a technikai szolgálat tevékenységét, ismerje a technikai eszközöket, igénybevételek, karbantartásuk, javításuk, tárolásuk, anyagellátásuk szabályait és

azok figyelembevételével szervezze meg gazdaságos igénybevételüket, a velük kapcsolatos tevékenységet;

- tegyen javaslatot a telephely, valamint a technikai kiképzést biztosító bázisok kijelölésére, fejlesztésére, irányítsa azok berendezését, szabályozza rendjét, a törzsfőnökkel együttműködve szervezze meg és irányítsa a telephely belszolgálatát;

- vizsgálja ki és elemezze a technikai eszközökkel, valamint a közlekedési fegyelem megsértésével kapcsolatos baleseteket, a helytelen igénybevételből adódó meghibásodásokat és tegyen intézkedéseket azok megelőzésére, dolgozzon ki rendszabályokat a balesetelhárításra és a technikai eszközök rongálódás elleni megóvására;

- vegyen részt az ezred ellenőrzési tervének kidolgozásában és végrehajtásában, irányítsa a technikai szolgálat szakellenőrzéseit.

(A különleges alakulatoknál a főnök-szolgálati helyettes neve technikai helyettes-re változott.)

Az ezred fegyvernemi (szolgálatiág-) főnökök általános hatásköre és kötelességei

106. Az ezred fegyvernemi (szolgálatiág-) főnök (tűzér-, légvédelmi, műszaki, vegyvédelmi, fegyverzeti, egészségügyi szolgálat, felderítő és híradófőnök) a szervezeti felépítésből függően közvetlenül az ezredparancsnoknak, az ezredtörzsfőnöknek vagy az ezredparancsnok más helyettesének, szakmailag pedig az előjáró parancsnokság megfelelő fegyvernemi (szolgálatiág-) főnökének van alárendelve.

A fegyvernemi (szolgálatiág-) főnök szolgálati előjárója a megfelelő ezredközvetlen alegységnek (szerveknek), szakmai előjárója a megerősítésül kapott fegyvernemi (szak-) alegységeknek.

107. A fegyvernemi (szolgálatiág-) főnök felelős az adott fegyvernem (szolgálatiág) működéséért, az ezred személyi állományának és a zászlóalj közvetlen alegységek (ahol vannak) szakkiképzéséért, az ezred szakfelszerelésének biztosításáért, a megfelelő fegyvernemi (szak-) alegységek fegyverzetének és technikai eszközeinek hadrafoghatóságáért.

Szolgálati alárendeltségében lévő alegységeket, személyeket illetően ugyanaz a felelőssége és kötelessége, mint általában a parancsnoknak (előjáró parancsnoknak).

108. A fegyvernemi (szolgálatiág-) főnök kötelességei:

- vegyen részt az ezred harckészültségi tervének kidolgozásában, szakterületén biztosítsa az ezred magasabb harckészültségbe helyezését, továbbá a megfelelő fegyvernemi (szak-) alegységek, szervek harckészültségét,

- vegyen részt az összefegyvernemi alegységek harcászati gyakorlatainak kidolgozásában és a l evezetés során biztosítsa a s szakmai követelmények érvényesülését;

- ismerje az ezred szervezetszerű, illetve megerősítésül kapott fegyvernemi (szak-) alegységek helyzetét, feltöltöttségét, lehetőségeit és legyen kész javaslatot tenni azok alkalmazására;

- az egész ezredre kiterjedően ismerje a fegyvernemi (szak-) alegységek fegyverzetét, technikai és egyéb eszközeit, szakfelszereléseit, az azokkal való ellátottság állapotát, alkalmazási lehetőségeit, üzemeltetési, karbantartási, tárolási és megóvási szabályait, tegye meg a szükséges intézkedéseket azok hadrafoghatóságára, rendszeresen tájékoztassa a törzsfőnököt harcértékükről;

- tervezze, szervezze és irányítsa az ezred alegységeinek szakfelszereléssel való ellátását, a technikai és egyéb eszközök igénybevételét, gondoskodjon rendeltetés szerű használatukról, karbantartásukról, javításukról, pótlásukról;

- szolgálati alárendeltjeinek teljes harci és politikai kiképzésén kívül az ezred állományának, valamint a megfelelő zászlóalj közvetlen alegységeknek (szerveknek) a szakkiképzését irányítsa;

- szolgálati alárendeltjein kívül, ismerje a szakmai alárendeltségében lévő tisztek, zászlósok és tiszthelyettesek szaktudását, legyen kész személyügyi javaslatot tenni;

- vegyen részt az ezred balesetelhárítási rendszabályainak kidolgozásában, szakterületén irányítsa azok végrehajtását;

- vegyen részt az ezred ellenőrzési tervének végrehajtásában, irányítsa és végezze a szakágának megfelelő szakellenőrzéseket.

112. Az általánostól eltérő hatáskör és kötelesség:

Az ezred fegyverzeti főnökének a fegyvernemi (szolgálatiág-) főnökök általános hatáskörén felül az ezred minden alegységénél joga és kötelessége ellenőrizni a fegyverzeti kiképzést és a fegyverzeti anyagokat. A fegyvernemi (szolgálatiág-) főnökök általános felelősségén felül felelős az ezred alegységeinek fegyverzeti anyaggal való ellátásáért.

Az ezred fegyverzeti főnök a fegyvernemi (szolgálatiág-) főnökök általános kötelességein felül:

- irányítsa az ezred fegyverzettel és lőszerrel való ellátását, biztosítsa a megrongálódott anyagok javítását;

- irányítsa a f egyverzeti anyagokkal kapcsolatos balesetek, káresetek kivizsgálását, tegye meg a s zükséges intézkedéseket és tegyen jelentést az ezredparancsnoknak, valamint az előljáró fegyverzeti főnöknek;

- havonta legalább egyszer ellenőrizze az őrség tartalék lőszerét és az ügyeleti szolgálat lőszerkészletét.

A légvédelmi rakéta- és rádiótechnikai ezred technikai üzemeltető
szolgálatvezető

136. A légvédelmi rakéta- és rádiótechnikai ezred technikai üzemeltető szolgálatvezető közvetlenül az ezredparancsnok technikai helyettesének van alárendelve. Szolgálati előjárója a technikai üzemeltető szolgálat teljes személyi állományának. Ellenőrzési és irányítási jogköre és kötelessége szakterületén kiterjed az ezred egészére.

138. A technikai üzemeltető szolgálatvezető kötelességei:

- rendszeresen ellenőrizze a technikai üzemeltető szolgálatnál rendszeresített harci technikai eszközök üzemeltetési mutatóit, szakmailag irányítsa a mérőműszerek csapatszintű hitelesítését;

- rendszeresen ellenőrizze a hatáskörébe utalt technikai eszközök előírás szerű üzemeltetését, azok éleslövészetre történő előkészítését.

Forrás: Hadtörténeti Levéltár MN – KGY A II/B – 32/b – 2/38. számú melléklet.

A FEGYVERZETI HIVATÁSOS TISZTHELYETTES KÉPZÉS MUTATÓI
1968-1980. KÖZÖTT

<i>Évfolyam</i>	<i>Végzett szakok</i>	<i>Felavartva /fő/</i>	
1968-1970	löfe.technikus	22	40
	táb.lg.technikus	18	
1969-1971	lokátorteknikus	29	59
	opt.és infra műsz. techn.	30	
1970-1972	löfe.és lősz.technikus	28	57
	táb.lg.és lősz.techn.	29	
1971-1973	löfe.techn.és rakt.vez.	15	37
	rak.techn.	22	
1972-1974	löfe.techn.és rakt.vez.	15	31
	táb.lg.techn.	16	
1973-1975	löfe.és lősz.techn.	20	38
	rak.techn.	18	
1974-1976	lé.műsz.techn.	15	51
	lé.lg.techn.	18	
	táb.lg.techn.	18	
1975-1977	löfe.és lősz.techn.	16	39
	táb.műsz.techn.	11	
	lok.techn.	12	
1976-1978	táb.lg.és lősz.techn.	14	37
	rak.techn.	10	
	lé.műsz.techn.	13	

<i>Évfolyam</i>	<i>Végzett szakok</i>	<i>Felavartva /fő/</i>	
1977-1979	löfe.és lősz.techn.	19	44
	táb.tü.műsz.techn.	15	
	lok.techn.	10	
1978-1980	táb.lg.és lősz.techn.	12	32
	rak.techn.	10	
	lok.techn.	10	

Forrás: HL MN – KGY A II/B – 32/b – 103. oldal.

A hazai ipar által 1949 – 1980 között gyártott fegyverzeti eszközök

1. Lövegek és aknavetők:

A löveggyártás 1949-ben kiterjedt kooperációval a DIMÁVAG-ban kezdődött és folytatódott az új telepítésű Nehézszerológép gyárban. Jelentősebb kooperáló partnerek voltak a Mávag-B, a Láng Gépgyár, Győri Szerológépgyár, MOM, Ganz, LKM, később az FMV. Az aknavetők gyártása a Magyar Acélgépgyárban (MAC) indult be.

Legyártásra került tízféle különböző űrméretű és rendeltetésű lövegből, valamint aknavetőből 8280 darab. A maximális kapacitással 1953-ban termeltek. Előnyös export lehetőségek is adódtak. Nemzetközi kooperációban való részvételünk is jelentős.

2. Lövészfegyverek:

Két alapvető vállalatnál, előbb a Danuviánál, valamivel később a FÉG-nél indult be a lövészfegyverek gyártása. Kisebb, nagyobb megszakításokkal 28 féle típusú puskából, pisztolyból, géppisztolyból, golyószóróból és géppuskából 14,9 millió darabot gyártottak le. Export tevékenységre is lehetőségünk nyílt.

3. Optikai műszerek:

A gyártást 1949-ben kezdték el a MOM-ban és rövid ideig a Gammában. Az összes lövegek és aknavetők irányzékait, löveg távcsöveit, távmérőket, teodolitokat, tájolókat, szintezőket, távcsöveket, infra eszközöket, Giro műszereket, stb. főleg a MOM állította elő. A tárgyalt időszakban legyártásra került 45 féle különböző műszerből 290000 darab. A MOM fejlesztési tevékenysége mindenkor jelentős volt, az export pedig számottevő.

4. Lőelemképzők:

Ezen a területen a Gamma tradíciókkal rendelkezett. (Juhász féle lőelemképző) 1949-ben a PUAZO lőelemképzők licenc szerinti gyártásával foglalkoztak, majd önálló fejlesztéssel kialakították az elektronikus lőelemképzőt, az E-2-t és továbbfejlesztett változatait. A különféle lőelemképzőkből 710 darabot gyártottak le. Export tevékenység is jelentős volt.

5. Lokátorok:

A gyártás az erre a célra épült Finommechanikai Vállalatnál indult be. Az első időszakban licenc dokumentációk alapján új lokátorokat is gyártottak. Később az új gyártmányok helyét főleg a gyári javítások foglalták el. Gyártottak 192 darab

különbéle rendeltetésű lokátort és nemzetközi kooperációban biztosították 858 darab különféle berendezés gyári nagyjavítását. E tevékenységbe bekapcsolódott az 1960-as években az újonnan telepített FMV-2 gyáregység is Törökszentmiklóson, ahol a gyári nagyjavítások zömét biztosították.

6. Gyalogsági lőszer:

Három szerelő üzemben – Bakony Művek, Mátravidéki Fémművek, Hajdúsági Iparművek – történt a gyalogsági lőszer gyártása. A gyártás részben licenc dokumentáció alapján, részben saját fejlesztés útján történt. A tárgyalt időszakban legyártottak 14,9 milliárd darab, kb. 100 féle űrméretű és rendeltetésű gyalogsági lőszer, melyből tekintélyes mennyiség export szállításra is tekintetbe jött.

7. Tüzérségi lőszer:

Széles kooperációval három alapvető szerelő üzemben – Mechanikai Művek, Finomszerelvény Gyár, Vegyitermékek Gyára – folyt a különböző űrméretű tüzérségi és aknavető lőszer gyártása. Legyártottak 27 féle, 10 millió darab különböző tüzérségi lőszer, 9 millió darab kézigránátot, 2,5 millió darab világító és jelző lőszer a Nitrokémiánál. Tüzérségi lőszerből export lehetőségek is adódtak.

A felsorolt hatalmas értéket képviselő fegyverzeti eszközök gyártásközbeni ellenőrzését és a végtermék átvételét a Tü. Ell. Csf-ség, majd a Fe. Főnökség a Katonai Üzemi Megbízottakon (KÜM) keresztül gyakorolta. A bonyolult műszaki feladatok elvégzéséhez nagy létszámú apparátusra volt szükség, miután a katonai ellenőrzés az alapanyag gyártásánál kezdődött és az alkatrészek, valamint szerelt csoportokon keresztül a végtermékig, az eszköz ellenőrző lőpróbájáig terjedt. Ezt a szerteágazó feladatot a KÜM a fegyverzeti anyagok viszonylatában 70 – 90 vállalatnál látta el és 25 nagyvállalatnál állandó kirendeltségein keresztül juttatta érvényre a katonai szempontokat. Az ország területén szétszórta, vállalatoktól függően telepített KÜM-öket a HM-ben a Tü. Ell. Csf-ség, majd a Fe. Főnökség állományába szervezett átvételi osztály irányította. Ez a szervezet 1962-ig volt érvényben. Az átvételi osztály a maximális létszámot az ipar felé kiadott megrendelések függvényében 1953-ban érte el, amikor a feladatok elvégzését 204 tiszt, 352 fő polgári alkalmazott, összesen 556 fő biztosította. A KÜM-ök, valamint a vállalatok jogait és kötelezéseit béke és „M” viszonyok között Miniszter Tanácsi határozat, szabványok, TU-k, rajzok rögzítették és naprakész harckészültségi tervek biztosították az operatív munkát.

Forrás: Hadtörténelmi Levéltár MN – KGY A IV/B – 2/a – 8 – 11. oldal.

Irodalomjegyzék

45 éves a Szárazföldi Parancsnokság. Szárazföldi Haderő. Különszám. Magyar Honvédség Szárazföldi Parancsnokság Kiadvány, 2006

A Hazáért. A Magyar Honvédség múltja és jelene. 1848 – 2004. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 2006.

Baranyi József: Az MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség – ötéves – rövid története. (1981 – 1985. közötti – VI. ötéves terv – időszak). HM MN Fegyverzeti Szolgálatfőnökség, 1988.

Dr. Csabai Károly, dr. Móricz Lajos: Tények és adatok az 1945 – 1990. közötti évek magyar hadtörténetéhez (III. rész). Hadtudomány, 1992/2. szám.

Dr. Bencsik István, Fátrai Károly: 20 éves a Magyar Néphadsereg Fegyverzeti szolgálat. Honvédelem, 1970/10. szám.

Dr. Gáspár Tibor: A fegyver- és lőszerbiztosítás története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig. MH Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség kiadványa 1997.

Dr. Pataky Iván: A vonakodó szövetséges. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1996.

Dr. Turák János: Az anyagi-technikai integráció főbb célkitűzései és az integrációs folyamat történeti áttekintése. Katonai Logisztika, 1993/4. szám.

Dr. Ungvár Gyula: A Magyar Honvédség fegyverzeti és technikai eszközrendszereinek fejlesztési és korszerűsítési lehetőségei. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1993.

Gáspár Tibor mk. alezredes: A fegyverzettechnikai eszközök technikai biztosítása korszerűsítésének lehetőségei a szárazföldi csapatoknál. Egyetemi doktori értekezés. ZMKA, Budapest, 1993.

Germuska Pál: Vörös arzenál. 1956-os intézet, Argumentum, Budapest, 2010.

Hadtörténeti Levéltár (HL) MN – KGY A II/B – 8/a: Az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökség története.

HL MN – KGY A II/B – 8.

HL MN – KGY A II/B – 32: A Magyar Néphadsereg Fegyverzeti Szolgálat története.

HL MN – KGY A II/B – 32/b: A Magyar Néphadsereg Fegyverzeti Szolgálatfőnökség rövid története, 1948 – 1980. közötti időszak.

HL MN – KGY A II/C – 1: Az 5. hadsereg története 1961. augusztus 01. – 1980. december 31.

HL MN – KGY A II/F – 3: Az MN Fegyverzeti Szolgálat Főnökség közvetlen alárendeltjeinek történeti összefoglalása.

HL MN – KGY A II/F – 4: Összefoglaló az MN FVTSZF-ség alárendeltségében tartozó lőszerraktárak történetéről.

HL MN – KGY A II/F – 4/a: Magyar Néphadsereg 1. Lőszerraktár története.

HL MN – KGY A II/F – 5/a: A 14. Fegyverbázis története.

HL MN – KGY A IV/A – 2: Összefoglaló a fegyverzeti biztosítás fejlődéséről 1945. 01. 01.-től 1980. 12. 31.-ig.

HL MN – KGY A IV/B – 2: A Magyar Néphadsereg fegyverzeti eszközei fejlődés történetének áttekintése 1945-től 1980-ig.

Hegedűs Róbert: A Varsói Szerződés kollektív biztonsági rendszerétől az önálló, nemzeti honvédelmi koncepcióig. Hadtudományi Értekezések, 1993. HVK Hadművelési Főcsoportfőnökség Tudományos munkaszervezési Osztály, Budapest, 1993

Kazinczi István: Az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletének lőszerrel történő biztosítása, 1971. Hadigazdaság, Hadtápellmélet, hadtápbiztosítás. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1990.

M. Szabó Miklós: Szupertitkos alakulat. Az MN 1480 hadművelési-harcászati rakétadandár története (1963 – 1991). Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010.

Szervezeti változások a második világháború után a haderőreform kezdetéig. MHVK Hadművelési Főcsoportfőnökség. Tudományos Munkaszervezési Osztály,